RADA MIASTA MARKI
Al. J. Piłsudskiego 95
05-270 MARKI
tel.: 22 781 10 03
woj. Mazowieckie

Uchwała Nr XXIX/220/2016
Rady Miasta Marki
z dnia 9 czerwca 2016r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 446 ze zm.), art. 17 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021, która stanowi załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Marek.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miasta Marki
Tomasz Paciorek

RADA MIASTA MARKI
Al. J. Piłsudskiego 95
05-270 MARKI
tel.: 22 781 10 03
woj. Mazowieckie

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/220/2016
Rady Miasta w Markach z dnia 8 czerwca 2016r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Miasta Marki na lata 2016-2021

Marki 2016

WSTĘP **3**
I. PROCEDURA POWSTAWANIA DOKUMENTU **5**
1. PODSTAWY PRAWNE 6
2. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI IDENTYFIKUJĄCYMI PROBLEMY SPOŁECZNE 8
3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIEJ STRATEGII 11
II. SYTUACJA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA MIASTA **14**
1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA 14
1.1 Demografia społeczności lokalnej 15
1.2 Infrastruktura techniczna 17
1.3 Komunikacja i transport 18
1.4 Gospodarka 18
1.5 Zasoby i warunki mieszkaniowe 20
1.6 Edukacja i kultura 22
1.7 Ochrona zdrowia 26
1.8 Sport, rekreacja i turystyka 26
1.9 Bezpieczeństwo publiczne 29
1.10 Pomoc społeczna 30
2. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH 38
2.1 Współpraca z organizacjami pozarządowymi 38
2.2 Wykorzystywanie instrumentów ekonomii społecznej 40
III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH **42**
1.CEL STRATEGICZNY 42
2. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO 44
2.1 WSPIERANIE RODZINY I ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY 44
2.1.1 Podstawowe informacje 44
2.1.2 Obszary problemowe 51
2.1.3 Cele strategiczne 54
2.2. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE 59
2.2.1 Podstawowe informacje 59
2.2.2 Obszary problemowe 61
2.2.3 Cele strategiczne 62
2.3 PROFILAKTYKA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I PRZECIWDZIAŁANIE NARKOMANI 66
2.3.1 Podstawowe informacje 66
2.3.2 Obszary problemowe 69
2.3.3 Cele operacyjne 70
2.4 AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SENIORÓW 73
2.4.1 Podstawowe informacje 73
2.4.2 Obszary problemowe 76
2.4.3 Cele strategiczne 77
2.5 PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU. 79
2.5.1 Podstawowe informacje 79
2.5.2 Obszary problemowe 82
2.5.3 Cele strategiczne 82
2.6 WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA 85
2.6.1 Podstawowe informacje 85
2.6.2 Obszary problemowe 89
2.6.3 Cele strategiczne 89
2.7 WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH 93
2.7.1 Podstawowe informacje 93
2.7.2 Obszary problemowe 96
2.7.3 Cele strategiczne 97
2.8 REWITALIZACJA SPOŁECZNA 100
2.8.1 Podstawowe informacje 100
2.8.2 Obszary problemowe 103
2.8.3 Cele strategiczne 103
III. ANALIZA SWOT **106**
IV. PROGNOZA **113**
V. MISJA **117**
VII. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI **117**
VI. RAMY FINANSOWE **120**

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Marki na lata 2016 - 2021 to dokument, który jest początkiem nowego, strategicznego myślenia o rozwiązywaniu problemów społecznych w naszym mieście. W układzie dokumentów strategicznych miasta Marki, Strategia jest dokumentem dziedzinowym w relacji do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Marki do 2020 roku przyjętej uchwałą Nr VI/33/2007 Rady Miasta Marki z dnia 21 marca 2007 roku, wpisując się szczególnie w strategiczny cel w zakresie sfery społecznej tj. „tworzenie jak najlepszego środowiska życia mieszkańców oraz organizowanie i wspieranie działań na rzecz integracji mareckiej społeczności i kreowania tożsamości lokalnej". Szczególne zaś działania określono w obszarze tworzenia sprawnego systemu zapobiegania kryzysom rodziny i wspierania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży, budowy systemu wsparcia dla osób bezrobotnych poprzez promocję zatrudnienia i przedsiębiorczości, rozwijania zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych, tworzenia warunków dla pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich rodzin w życiu społecznym, budowy zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii na terenie Miasta oraz rozwoju partnerskiej współpracy z organizacjami pozarządowymi i rozwoju wolontariatu na rzecz skutecznego rozwiązywania problemów społecznych. Niniejsza strategia odwołuje się w swoich zapisach także do założeń nowej Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021, która będąc w fazie opracowywania zastąpi Strategię Zrównoważonego Rozwoju Miasta Marki do 2020 roku.

Przed władzami samorządowymi, organizacjami oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym stoją do rozwiązania bardzo trudne problemy społeczne. Mowa tu m.in. o pogłębiającym się wskutek bezrobocia zjawisku ubóstwa rodzin, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, uzależnienia, przemocy w rodzinie, kryzysu rodziny, problemach egzystencji osób starszych, samotnych lub chorych psychicznie oraz osób niepełnosprawnych. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką stanowi Gmina Miasto Marki.

Strategia wskazuje w/w obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań

oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań, zaś planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań. W obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

1. wspieranie rodziny,
2. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
3. profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii,
4. aktywność i integrację społeczną seniorów,
5. promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
6. pomoc społeczną w zakresie ubóstwa,
7. wsparcie osób niepełnosprawnych,
8. rewitalizację społeczną.

Współwystępowanie u beneficjentów pomocy różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni aktorzy społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej Gminy Miasta Marki. Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym, aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej z uwzględnieniem próby oddzielenia postępowań administracyjnych od pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania programów i projektów pomocy społecznej w szczególności Programu

Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, Programu Wspierania Rodziny, Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi itp.

I. PROCEDURA POWSTAWANIA DOKUMENTU

Obowiązek opracowania Strategii dla gminy nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Wskazuje ona podstawowe elementy Strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom. Strategia zawiera w szczególności:

1. diagnozę sytuacji społecznej,
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
3. określenie:

- celów strategicznych projektowanych zmian,
- kierunków niezbędnych działań,
- sposobu realizacji strategii,
- ram finansowych,
- wskaźników realizacji działań.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej za koordynację realizacji Strategii odpowiedzialny jest ośrodek pomocy społecznej.

W procesie opracowywania Strategii dla Gminy Miasta Marki zastosowano podejście partycypacyjno-eksperckie. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji. Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono badania ankietowe. Do analizy wykorzystano 23 wypełnione anonimowo ankiety, w których do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w mieście odnieśli się losowo wybrani mieszkańcy oraz osoby mające wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. radni, pracownicy Urzędu Miasta, członkowie komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele placówek oświaty, kultury, pomocy społecznej, służby zdrowia, Policji, organizacji pozarządowych, kościoła).

1. PODSTAWY PRAWNE

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2015r. poz. 163),
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 114 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 859 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016r. poz. 195),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz.124 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1457),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2014 r., poz. 567),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 674 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 17 listopada 7964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 roku Nr 43, poz. 296 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (jt. Dz. U z 2012 roku, poz. 788 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (tj. Dz. U. z 2000 roku, Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 885 z późn. zm.),

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI IDENTYFIKUJĄCYMI PROBLEMY SPOŁECZNE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspójnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji Strategii z programami szerszego zasięgu, jak i konstruowanymi w jej ramach programami sektorowymi. Dla realizacji przyjętych w strategii kierunków działań, w zależności od potrzeb, można będzie w trakcie realizacji strategii, opracowywać konkretne projekty działania społecznego, lub projekty socjalne. Strategia będzie mogła więc być na bieżąco uzupełniana o takie propozycje działań, które mieszcząc się w obszarze przejętych celów strategicznych i kierunków działań, jednocześnie będą odpowiadały na zmieniające się potrzeby polityki społecznej miasta. W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii **„Europa 2020"**, która zastąpiła „Strategię Lizbońską". Głównym celem Strategii „Europa 2020" jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Strategia jest spójna z jednym z najważniejszych dokumentów przyjętych na poziomie europejskim - Traktatem Amsterdamskim, wzmacniającym zapisy zabraniające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, przekonania religijne, wiek, niepełnosprawność czy orientację seksualną.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

Miasta Marki wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020". Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe", w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród wyzwań tych wymieniono m. in: sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, poprawę spójności społecznej oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

W kontekście objętych procesem planowania strategicznego dziedzin Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki najważniejszym sektorowym programem na poziomie krajowym jest „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020". Program uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki. Program powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. PO WER będzie również wspierać innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych". Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój jest ukierunkowany na następujące obszary:

- realizację działań skierowanych do młodych, bezrobotnych osób w wieku od 15. do 24. roku życia i poprawę ich sytuacji na rynku pracy w ramach „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych" i „Gwarancji dla młodzieży",
- wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia Strategii „Europa 2020" i krajowych programów reform,
- wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę,
- poszukiwanie nietypowych, innowacyjnych, stosowanych w innych krajach metod rozwiązywania problemów społecznych,
- realizację programów w zakresie mobilności ponadnarodowej.

Tabela 1. Poziomy Spójności Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Marki na lata 2016-2021 z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi w obszarze polityki społecznej

POZIOM EUROPEJSKI	• Polityka Spójności na lata 2014 – 2020 • Strategia Lizbońska • Strategia Europa 2020 • Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu • Europejska Strategia Zatrudnienia • Europejska Strategia w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020
POZIOM KRAJOWY	• Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności • Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 • Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010 – 2020 • Krajowa Polityka Miejska do roku 2020 (projekt) • Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 • Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 • Strategia Sprawne Państwo 2030 • Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki. Dynamiczna Polska 2020 • Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015 • Narodowy Program Zdrowia na lata 2007 – 2015 • Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016 – 2020 • Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011 – 2015 • Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej • Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 • Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 - 2016 • Wieloletni Program Wspierania Finansowego Gmin w Zakresie Dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014–2020

	• Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 • Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 • Program Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi na lata 2015 – 2017 • Program Wspierający Powrót Osób Bezdomnych do Społeczności • Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020 • Program Polityki Rodzinnej "Dobry Klimat dla Rodziny"
POZIOM REGIONALNY	• Regionalny Program Operacyjny województwa mazowieckiego na lata 2014-2020. • Strategia polityki społecznej województwa mazowieckiego na lata 2014-2020 • Strategia Rozwoju Województwa mazowieckiego do 2030 roku • Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2015-2020
POZIOM LOKALNY	• Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Marki • Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021, • Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Marki • Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu wołomińskiego na lata 2016-2021

3. Ocena wdrożenia poprzedniej Strategii

Ocena wdrożenia strategii, dla której rok 2015 zamknął okres programowania, stanowi ważny punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki społecznej miasta Marki na lata 2016-2021. W jej ramach zostały wskazane trudności we wdrażaniu dokumentu, największe osiągnięcia w realizacji wyznaczonych kierunków działań oraz

przedsięwzięcia, których nie udało się podjąć podczas wdrażania strategii.

Największe trudności we wdrażaniu Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2011-2015 – przyjętej Uchwałą Nr XVII/116/2011 Rady Miasta Marki z dnia 30 listopada 2011 roku – stanowiły deficyty finansowe i kadrowe. Ich materialną konsekwencją były m.in. szczupłe warunki lokalowe Ośrodka Pomocy Społecznej, nieprzystające do ambicji miasta, oraz wynikające z nich organizacyjno-finansowe i kadrowe ograniczenia w świadczonej pomocy. Pomimo trudności napotkanych podczas wdrażania strategii, odnotowano osiągnięcia. Do największych z nich należą:

- poprawa organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, m.in. dzięki nowym obiektom sportowo-rekreacyjnym,
- utworzenie nowych placów zabaw oraz doposażenie już istniejących,
- pomoc rodzinom świadczona – niestety – okresowo przez asystenta rodziny,
- stworzenie Centrum Integracji Społecznej,
- wzbogacona oferta Mareckiego Ośrodka Kultury.

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować

Mimo przyjętych założeń, nie udało się w minionym okresie programowania:

- utworzyć żłobka,
- zorganizować Domu Dziennego Pobytu,
- uruchomić jadłodajni,
- poprawić warunków lokalowych Ośrodka Pomocy Społecznej.

Projekty wynikające z zapisów strategicznych

W latach 2011-2015 zostały zrealizowane poniżej przedstawione projekty wynikające z zapisów strategicznych:

1. otwarcie kompleksu obiektów sportowych „Orlik" przy ul. Okólnej oraz ul. Stawowej
   – cel: rekreacja i zagospodarowanie czasu wolnego uczniów, a także osób dorosłych;
   – beneficjent: mieszkańcy miasta;
2. ocieplenie i modernizacja 8 budynków użyteczności publicznej

- cel: poprawa standardu obiektów;
- beneficjent: mieszkańcy miasta;

3. budowa kompleksu rekreacyjnego przy ul. Turystycznej
   - cel: rekreacja i zagospodarowanie czasu wolnego;
   - beneficjent: mieszkańcy miasta;
4. rozwój budownictwa mieszkań socjalnych
   - cel: zaspokojenie potrzeb bytowych;
   - beneficjent: ubożsi mieszkańcy miasta.

Przedsięwzięcia, które bezwzględnie należałoby podjąć w nowym okresie programowania

W opinii Zespołu Oceniającego realizację założeń strategii, której okres programowania kończy się w roku 2015, należy kontynuować wszystkie przedsięwzięcia zrealizowane w latach 2011-2015, z uwzględnieniem rozwoju Centrum Integracji Społecznej i utrzymaniem poziomu opiekuńczych usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym w ich środowisku. Ponadto należy podjąć lub rozwijać takie działania, jak:

- rozwój budownictwa komunalnego,
- tworzenie miejsc opieki dla dzieci do lat trzech,
- rozwój bazy przedszkolnej,
- stworzenie dziennego domu pobytu dla osób starszych,
- rozwój bazy rekreacyjnej (ścieżki rowerowe, place zabaw, siłownie, itp.) dla dzieci i młodzieży,
- rozszerzenie bazy lokalowej ośrodka pomocy społecznej,
- poprawa rozwiązań architektonicznych ułatwiających egzystencję osób niepełnosprawnych,
- poprawę bezpieczeństwa przez rozszerzenie sieci monitoringu w mieście oraz rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne,
- propagowanie i rozwój idei wolontariatu.

II. SYTUACJA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA MIASTA

1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Gmina Marki jest gminą miejską położoną w centralnej części województwa mazowieckiego, w powiecie wołomińskim – w niewielkiej odległości od Warszawy (ok. 6 km) i 12 km od stolicy powiatu Wołomina. Znajduje się zatem w najbliższej strefie oddziaływania społeczno-gospodarczego stolicy. Główna część miasta usytuowana jest wzdłuż drogi krajowej Nr 8 Warszawa – Białystok.

Marki zajmują powierzchnię 2615 ha. Są jedną z dwunastu gmin wchodzących w skład powiatu wołomińskiego oraz jednym z siedmiu tutejszych miast. Według informacji zawartych w *Ramowym kalendarium historii miasta Marki*, najstarsze ślady pobytu ludzi na tym terenie datują się na VIII tysiąclecie przed narodzeniem Chrystusa. Najstarsza wzmianka pisana o wsi Marki – zamieszczona w dokumencie podpisanym przez króla Polski Zygmunta III Wazę – pochodzi z 1601 roku. Prawa miejskie nabyły Marki z początkiem 1967 roku. Obecny kształt terytorialny gminy w ramach powiatu wołomińskiego powstał po reformie administracyjnej w 1999 roku.

Rzeźba terenu gminy jest charakterystyczna dla Równiny Wołomińskiej – płaska, nizinna z grupami wydm parabolicznych. Urozmaiceniem są płynące w obszarze miasta dwie rzeki – Długa, w środkowej części oraz Czarna, na północnych jego krańcach – ostatecznie wpadające do Kanału Żerańskiego. Znajdują się tu również dwa zbiorniki wody stojącej: Jezioro Kruczek w południowo-wschodniej części Marek oraz kompleks wodny Horowe Bagno na ich wschodnich granicach, w którego skład wchodzą jeden większy staw o pow. 7 ha i szereg mniejszych zbiorników (m.in. Konne i Meksyk), zajmujących 17,5 ha. Atrakcją krajoznawczą są także tereny leśne, rozciągające się na północnych, północno-wschodnich oraz północno-zachodnich krańcach i pokrywające ponad jedną trzecią obszaru gminy.

Pośród sąsiadujących z Markami gmin znajdują się m. Kobyłka, Nieporęt, Radzymin, m. Ząbki, m. Zielonka i m. st. Warszawa.

1.1 Demografia społeczności lokalnej

Na koniec 2014 roku gmina Marki miała 27 917 mieszkańców, w tym 14 700 kobiet, które stanowiły 52,66% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 107 osób na km². W latach 2012-2014 z roku na rok systematycznie wzrastała liczba mieszkańców we wszystkich kategoriach demograficznych, w tym także liczba dzieci i młodzieży, jak również osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	6 771	6 953	7 112
liczba osób w wieku produkcyjnym	16 695	17 100	17 400
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	3 113	3 260	3 404
ogółem	26 579	27 313	27 916

Dane Urzędu Miasta Marki

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane w tym zakresie odnoszące się do gminy Marki przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba urodzeń żywych	371	367	385
liczba zgonów	211	212	221
przyrost naturalny	160	155	164

Dane Urzędu Miasta Marki

W analizowanym okresie liczba urodzeń żywych w gminie Marki ulegała wahaniom (od 371 w 2012 r., poprzez 367 w 2013 r., do 385 w 2014 r.), a jednocześnie systematycznie wzrastała liczba zgonów (od 211 w 2012 r., poprzez 212 w 2013 r., do

221 w 2014 r.). Określany na podstawie przytoczonych danych przyrost naturalny był w latach 2012-2014 nieprzerwanie dodatni (od 155 do 164 osób).

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
zameldowania spoza gminy	723	854	784
w tym z zagranicy	2	1	3
wymeldowania poza gminę	309	355	368
w tym za granicę	0	0	0
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	414	499	416
saldo migracji w ruchu zagranicznym	2	1	3
saldo migracji ogółem	416	500	419

Dane Urzędu Miasta Marki

Na liczbę mieszkańców wpływ miał również ruch migracyjny, przy czym migracje odbywały się w ruchu wewnętrznym, jak i częściowo zagranicznym. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym, nieprzerwanie dodatnie, wykazywało w badanym okresie wahania (ze znaczącym wzrostem w 2013 r. – do 499 osób).

Dane statystyczne odnoszące się do procesów demograficznych zachodzących w gminie Marki każą zwrócić baczną uwagę na uwidocznione w nich istotne kwestie. Dotyczą one zarówno rosnącego w populacji gminy udziału przedprodukcyjnej i produkcyjnej grupy wiekowej, jak i systematycznego wzrostu liczby osób starszych.

Opisane wyżej tendencje uzasadniają stabilną i korzystną prognozę demograficzną dla gminy, stanowią zarazem poważne wyzwanie dla władz lokalnych i instytucji pomocy społecznej. Zadania, jakie przed nimi stoją, wymagają bowiem oprócz, co oczywiste, adresowania usług społecznych do rodzin, dzieci i młodzieży, także dostosowywania ich w znacznie większym zakresie niż dotychczas, do potrzeb seniorów. Należy mieć na względzie, że coraz większej grupie ludzi starszych trzeba będzie udzielać stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

1.2 Infrastruktura techniczna

Gmina Marki posiada dość dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2014 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	151
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	27 468
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	131
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	8546
oczyszczalnie ścieków	
liczba oczyszczalni ścieków	0
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	0
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w km)	b.danych
liczba ludności korzystającej z sieci gazowej	b.danych
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie (w km)	157,545
w tym długość dróg gminnych (w km)	147,439

Dane Urzędu Miasta Marki

Siecią wodociągową i kanalizacyjną w gminie zarządza spółka prawa handlowego – Wodociąg Marecki sp. z o.o. z siedzibą w Markach. Oczyszczaniem miasta zajmuje się samodzielna jednostka organizacyjna, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa – Zakład Usług Komunalnych w Markach, świadczący również usługi w zakresie utrzymania zieleni, przeprowadzania remontów itp.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano

w gminie w ostatnich latach. Inwestycje te, poza sferą techniczną, obejmowały obszar kultury, sportu i rekreacji.

Najważniejsze inwestycje zrealizowane w latach 2012-2014:

- budowa kompleksu boisk sportowych „Orlik" przy Szkole Podstawowej Nr 1 (2012 r.);
- termomodernizacja 8 budynków użyteczności publicznej (2012 r.).;
- budowa ul. Radnej wraz z odwodnieniem (2014 r.);
- budowa kompleksu rekreacyjnego przy ul. Turystycznej (2014 r.).

1.3 Komunikacja i transport

Przez miasto Marki przebiega (na długości ponad 7 km) najważniejszy lokalnie szlak komunikacyjny: droga krajowa nr 8 Warszawa – Białystok, krzyżująca się z dwiema drogami wojewódzkimi nr 631 Rembertów – Marki – Nieporęt – Nowy Dwór Mazowiecki i nr 632 Marki – Legionowo – Płońsk oraz drogi powiatowe i kilkadziesiąt gminnych.

Po likwidacji lokalnych połączeń kolejowych Mareckiej Kolei Dojazdowej i trakcji Struga – Zegrze, w gminie funkcjonuje obecnie wyłącznie ruch kołowy. Podmiotem świadczącym usługi komunikacyjne na tym obszarze jest Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie, wspierany przez autobusowe linie przewoźników prywatnych.

Z uwagi na zwarty charakter obszaru gminy połączenia komunikacyjne dla mieszkańców uznać należy za zadowalające. Bardzo silny wpływ na zjawiska związane z komunikacją i transportem w Markach ma przy tym układ komunikacyjny Warszawy oraz jej najbliższego otoczenia.

1.4 Gospodarka

Sytuacja gospodarcza regionu w istotny sposób wpływa na poziom życia jego mieszkańców. Gmina Marki jest ośrodkiem silne zurbanizowanym, stanowiąc część obszaru Metropolitalnego Warszawy. Użytki rolne zajmują ledwie ok. 2,96 km^2, tj. ponad 11% powierzchni gminy (z tego grunty orne obejmują 1,76 km^2, tj. 6,7%

powierzchni gminy). W gminie dominują zdecydowanie gleby słabe V i VI klasy bonitacyjnej. Poniższa tabela przedstawia strukturę gruntów w gminie.

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne

powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		295,8
w tym:	grunty orne (w ha)	176
	sady (w ha)	0,8
	łąki i pastwiska (w ha)	119
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		882
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		100

Dane Urzędu Miasta Marki

Pośród nowo rejestrowanych w gminie podmiotów gospodarczych, w branży obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo nie odnotowano w 2012 r. ani jednej jednostki na tym terenie, zaś w latach 2013-2014 próbę podjęło ledwie po jednym podmiocie.

Dane na temat liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy w latach 2012-2014 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie wg rejestru REGON w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba podmiotów w sektorze publicznym	26	27	27
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	780	842	913
liczba podmiotów ogółem	806	869	940

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 8. Indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba podmiotów gospodarczych w ewidencji gminnej	1 993	2 275	2 583

Dane Urzędu Miasta Marki

W latach 2012-2014 powstało 801 nowych podmiotów gospodarczych

(wg wpisów do CEIDG), których miejscem wykonywania działalności gospodarczej była gmina Marki. Charakterystyczna dla tej ewidencji była stała tendencja wzrostu: od 211 podmiotów w 2012 r., poprzez 282 w 2013 r., do 308 w 2014 r.

Równocześnie w tym samym okresie odnotowano w gminie 663 podmioty wykreślone z ewidencji gospodarczej. Tendencja ulegała wahaniom, od 209 w 2012 r., poprzez 257 w 2013 r., do 197 podmiotów w 2014 r.

W latach 2012-2014 wśród podmiotów gospodarczych w gminie zdecydowanie dominowały firmy zaliczające się do prywatnego sektora własności (376 podmiotów w 2012 r., 437 w 2013 r., 412 w 2014 r.), pośród których licznie reprezentowana była indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców, tj. osoby fizyczne figurujące w ewidencji gminnej (312 w 2012 r., 362 w 2013 r., 329 w 2014 r.).

1.5 Zasoby i warunki mieszkaniowe

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie zakreślają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane na temat mieszkań w Markach, liczby izb mieszkalnych i powierzchni użytkowej mieszkań w latach 2012-2014. W tabeli wyodrębniono dane na temat mieszkań komunalnych i socjalnych.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkań komunalnych	620	598	598
liczba izb w mieszkaniach komunalnych	1237	1205	1205
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (w m^2)	21 196	20 668	20 668
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania komunalnego (w m^2)	34,19	34,56	34,56
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	1 405	1 398	1 392

przeciętna pow. użytkowa mieszkania komunalnego na 1 osobę (w m²)	15,09	14,78	14,85
liczba mieszkań socjalnych	19	20	26
liczba izb w mieszkaniach socjalnych	19	20	27
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m²)	398	407	576
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania socjalnego (w m²)	20,95	20,35	22,15
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	28	28	32
przeciętna pow. użytkowa mieszkania socjalnego na 1 osobę (w m²)	14,21	14,53	18

Dane Urzędu Miasta Marki

W roku 2012 było w gminie 620 mieszkań komunalnych, zaś w latach 2013-2014 ich liczba zmalała do 598. Tym samym zmniejszyła się liczba izb w mieszkaniach komunalnych (z 1237 w 2012 r. do 1205 w 2013 i 2014 r.) oraz ich łączna powierzchnia użytkowa (z 21 196 m² w 2012 r. do 20 668 m² w latach 2013-2014); zmianom podlegała zarazem przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania komunalnego (z 34,19 m² w 2012 r. do 34,56 m² w 2013 i 2014 r.).

Ponieważ z roku na rok zmniejszała się jednocześnie liczba osób zamieszkujących w mieszkaniach komunalnych, zmieniała się także przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego przypadająca na jedną osobę (od 15,09 m² w 2012 r., do 14,78 m² w 2013 r. oraz 14,85 m² w 2014 r.).

W całym analizowanym okresie w zasobach mieszkaniowych gminy znajdowały się jednoizbowe mieszkania socjalne o przeciętnej powierzchni użytkowej 21 m²; ich liczba wzrastała – od 19 lokali w 2012 r., poprzez 20 w 2013 r. do 26 w 2014 r. Zamieszkiwało w nich średnio ok. 30 osób, więc przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania socjalnego przypadająca na jedną osobę wynosiła od 14,21 m² w 2012 r., do 14,53 m² w 2013 r. oraz 18 m² w 2014 r.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. W Markach tej formy pomocy udziela

miejscowy Ośrodek Pomocy Społecznej. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	91	106	128
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	1 089	1 223	1 208
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	220 858	253 991	257 472

Dane Urzędu Miasta Marki

Liczba rodzin, którym decyzją administracyjną przyznano w gminie dodatek mieszkaniowy, systematycznie wzrastała w latach 2012-2014 (91 w 2012 r., 106 w 2013 r., 128 w 2014 r.). Wysokość kwot przeznaczonych na ten cel również wzrastała (220 858 zł w 2012 r., 253 991 zł w 2013 r., 257 472 zł w 2014 r.), natomiast wahaniom ulegała liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych (1 089 w 2012 r., 1 223 w 2013 r., 1 208 w 2014 r.).

1.6 Edukacja i kultura

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od dzieciństwa jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Nie należy przy tym zapominać, że przedszkole i szkoła należą do głównych czynników socjalizacji, odpowiedzialnych za przekazanie informacji, umiejętności i wartości, które społeczeństwo uważa za ważne dla życia społecznego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2013/2014 w gminie Marki funkcjonowało 27 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne

oraz szkoła ponadgimnazjalna.

Są wśród nich placówki prowadzone przez Miasto Marki:

- Przedszkole Miejskie Nr 1 „Wesoły Skrzat" w Markach,
- Przedszkole Miejskie Nr 2 w Markach,
- Przedszkole Miejskie Nr 3 „Bajkowy Świat" w Markach;

– cztery szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach,
- Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach,
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach,
- Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota" w Markach;

– trzy zespoły szkół:

- Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 i Liceum Ogólnokształcące),
- Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5 i Gimnazjum Nr 2),
- Zespół Szkół Specjalnych w Markach (Szkoła Podstawowa Specjalna i Gimnazjum Specjalne).

Oprócz nich funkcjonują w gminie jednostki niepubliczne i publiczne, prowadzone przez osoby fizyczne lub prawne:

- Niepubliczne Przedszkole Integracyjne Nr 1 „Pluszowy Miś" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 2 „Smerfy" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 3 „Dziecięcy Raj" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 4 „Chatka Puchatka" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 5 „Jutrzenka" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 6 „Bambi" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 7 „Złota Rybka" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 8 „Wesoły Teletubiś" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 10 „Wesoła Lokomotywa" w Markach,
- Przedszkole Niepubliczne Nr 11 Sióstr Rodziny Maryi w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 12 „Artedoo" w Markach,

- Niepubliczne Przedszkole Nr 13 „Kajtuś Czarodziej" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 14 „Dziecięcy Raj II" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 15 „Bratek" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 18 „Tabaluga" w Markach,
- Niepubliczne Przedszkole Nr 25 „Domowe Przedszkole" w Markach,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny Nr 2 „Hihopter" w Markach,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny Nr 4 „Garden Kids" w Markach,
- Publiczne Przedszkole Nr 4 „Leśny Domek" w Markach,
- Prywatna Szkoła Podstawowa Nr 1 „Ad Astra" w Markach,
- Prywatne Gimnazjum Nr 1 „Ad Astra" w Markach,
- Katolickie Gimnazjum im. bł. Bronisława Markiewicza w Markach.

Szczegółowe dane na temat liczby dzieci i uczniów uczęszczających do ww. placówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2013/2014

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów
placówki wychowania przedszkolnego	16	1 097
w tym przedszkola	15	1 097
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	6	569
szkoły podstawowe	6	2 234
szkoły gimnazjalne	4	612
szkoły ponadgimnazjalne	1	86

Dane Urzędu Miasta Marki

Szeroko rozumianą działalność kulturalną w Markach prowadzą przede wszystkim dwie instytucje kultury: Marecki Ośrodek Kultury oraz Biblioteka Publiczna Miasta Marki wraz z filiami w Pustelniku i w Strudze.

W Mareckim Ośrodku Kultury (MOK), istniejącym od 1984 roku, organizowane są spotkania klubowe i plenerowe, imprezy, wystawy, prelekcje, konkursy, wycieczki, które umożliwiają miłe, a zarazem twórcze i rozwijające intelektualnie, duchowo

i fizycznie spędzenie czasu wolnego. Ośrodek w swoim ponad 30-letnim dorobku ma wypracowane stałe formy działalności, propagowane w następujących sekcjach i komórkach:

- Ognisko Muzyczne – z indywidualną nauką gry na gitarze, pianinie i keyboardzie, skrzypcach czy trąbce, a także:
- Studio Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej – dla dzieci od 7 do 14 lat;
- Ognisko Plastyczne – z warsztatami malarstwa i lekcjami rysunku, zajęciami plastycznymi (dla dzieci od 7 do 12 lat), warsztatami batiku czy warsztatami rękodzieła dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych;
- Klub Tańca Nowoczesnego „Atut" – dla dzieci i młodzieży;
- Dziecięca Grupa Baletowa „Mała Balerina" – dla dzieci w wieku 4-8 letnich;
- Przedszkolandia - Klubik "Miś" – dla dzieci od 3 lat;
- Klub Seniora;
- zajęcia edukacyjne – m.in. ze szkołą pamięci i szybkiego czytania Wojakowskich, wczesną nauką czytania, Uniwersytetem Dziecięcym MOK, Dziecięcym Klubem Edukacji Logicznej i in.

Biblioteka Publiczna Miasta Marki powstała w 1947 roku jako biblioteka osiedlowa. W latach pięćdziesiątych ub. wieku otwarto dwie placówki filialne w Pustelniku [1957r.] i Strudze [1959r.], zaś w 1983 roku wyodrębniono Oddział dla Dzieci i Młodzieży. Bogaty, stale uzupełniany w nowości z zakresu literatury pięknej i popularno-naukowej księgozbiór biblioteki głównej oraz filii liczy obecnie niemal 60 tys. woluminów. Oprócz tradycyjnej książki dostępna jest także „książka mówiona" nagrana na kasetach magnetofonowych – z różnorodną literaturą.

Biblioteka posiada skomputeryzowany księgozbiór. Od 2003 roku funkcjonuje również pracownia komputerowa z 3 stanowiskami dla czytelników, którzy mogą korzystać z edytora tekstu, skanera, drukarki i dostępu do Internetu (od stycznia 2006 bezpłatnie). Tradycyjne formy pracy Biblioteki wzbogacają konkursy czytelnicze, literackie, plastyczne i recytatorskie, wystawy, spotkania autorskie i lekcje biblioteczne.

1.7 Ochrona zdrowia

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom gminy Marki trzy placówki medyczne: Centrum Medyczne Marki przy ul. Kasztanowej 8, Marecki Ośrodek Zdrowia – NZOZ Kardio-Med przy ul. Sportowej 3 oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap" Sp. z o.o. przy ul. Fabrycznej 1. Dane na temat zakładów opieki zdrowotnej i prywatnych praktyk lekarskich w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie w gminie w 2014 r.

typ placówki	liczba placówek
liczba zakładów opieki zdrowotnej ogółem	3
w tym liczba niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej	2

Dane Urzędu Miasta Marki

1.8 Sport, rekreacja i turystyka

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Najważniejszym obiektem sportowym na terenie gminy jest Stadion Miejski przy ul. Wspólnej w Markach – ze zmodernizowaną, o nowoczesnych rozwiązaniach architektonicznych bryłą. Obiekt służy na co dzień drużynie piłkarskiej Klubu Sportowego „Marcovia".

Sportowe i rekreacyjne ambicje mogą realizować mieszkańcy, zwłaszcza ich młodsze pokolenie, na obiektach sfinalizowanych w ramach programu „Orlik" – przy ul. Stawowej oraz ul. Okólnej w Markach. Użytkowanie kompleksu boisk sportowych

„Moje boisko - Orlik 2012" przy ul. Stawowej rozpoczęto w styczniu 2012 roku; wraz z boiskiem ze sztuczną murawą otwarto tu również sezonowe lodowisko, przy którym uruchomiona została bezpłatna wypożyczalnia łyżew. Poza sezonem zimowym tzw. Biały Orlik pełni rolę boiska do siatkówki i koszykówki.

Od wiosny 2013 roku służy mieszkańcom Marek także „Moje boisko – Orlik 2012" przy ul. Okólnej. Obiekt jest kompleksem ogólnodostępnych boisk wraz z szatniami i zapleczem socjalnym. W jego skład wchodzą: boisko do piłki nożnej z nawierzchnią z trawy syntetycznej, powiększone boisko wielofunkcyjne z nawierzchnią poliuretanową oraz budynki zaplecza sanitarnego i szatnie. Obiekt jest ogrodzony i oświetlony, został też wyposażony w instalację wodno-kanalizacyjną i odwodnieniową.

Zarządcą obydwu jednostek jest Zakład Usług Komunalnych w Markach. W gminie funkcjonują ponadto boiska oraz sale gimnastyczne przy wszystkich szkołach, jak również korty tenisowe i place zabaw.

Wiodącą rolę w zakresie sportu wyczynowego w gminie pełni Miejski Klub Sportowy „Marcovia" w Markach, powstały w 1997 roku – z najważniejszą dla kibiców sekcją piłki nożnej funkcjonujący na stadionie przy ul. Wspólnej. Ponadto działalnością sportową i rekreacyjną na terenie miasta zajmują się:

- Uczniowski Klub Sportowy „Struga" (działający od 1998 r. przy Szkole Podstawowej Nr 5) – z sekcjami: szachy, warcaby, piłka nożna, koszykówka, siatkówka, tenis stołowy;
- Uczniowski Klub Sportowy „Marki" (działający od 2006 r. przy Szkole Podstawowej Nr 2);
- Uczniowski Klub Sportowy „Sanchin" (działający od 2008 r. przy Szkole Podstawowej Nr 1) – z wiodącą sekcją karate i in. wschodnich sztuk samoobrony;
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy 4 Marki (działający od 2009 r. – przy ul. Dużej w Markach);
- Uczniowski Klub Sportowy „Trójka" (działający od 2010 r. przy Szkole Podstawowej Nr 3);
- Klub Sportowy „Polonez" (działający od 2001 r. – przy ul. Teligi w Markach).

Mareckie Towarzystwo Sportowe „Marcovia 2000", działające od 1999 roku,

propagowało wśród mieszkańców miasta uprawianie m.in. piłki nożnej, koszykówki, badmintona, tenisa stołowego; jednostka zakończyła swoją działalność w 2014 roku.

Na terenie miasta odbywają się liczne cykliczne imprezy sportowe i rekreacyjne, wśród których wymienić wypada organizowane w kompleksie stadionu miejskiego Spartakiady Rodzinne – z rywalizacją o tytuł „Sportowej Rodziny" roku; tradycyjnie wieczorny Bieg „Nocny Marek" dla dorosłych uczestników, poprzedzany wcześniejszymi imprezami dla uczestników młodszych; otwarte mistrzostwa w tenisie stołowym czy mistrzostwa szkół podstawowych i gimnazjalnych o puchar burmistrza. Tradycyjnymi w Markach są mistrzostwa i okazjonalne imprezy w szachach oraz warcabach klasycznych i 64-polowych; region od lat należy w tych dyscyplinach do najprężniej działających ośrodków w kraju.

Walory przyrodniczo-krajoznawcze gminy – mimo charakteru „sypialni" stolicy stanowią warunki sprzyjające rozwojowi turystyki. Do atrakcji turystycznych gminy zalicza się przede wszystkim Pałac w Markach – rezydencję rodziny Briggsów, niegdysiejszych właścicieli wielkiej fabryki przędzalniczej i animatorów rozwoju przemysłu na tych terenach, zbudowaną w latach 1883-1890 według projektu Antoniego Beilla. Walorem turystycznym jest też XIX-wieczny park miejski z licznymi okazami pomników przyrody oraz obszary leśne na północy gminy.

W gminie jest kilka obiektów noclegowych indywidualnego i zbiorowego zakwaterowania, zwłaszcza o tzw. charakterze pracowniczym, oferujących klienteli łącznie ponad 200 miejsc. Są wśród nich m.in.:

Tabela 13. Obiekty zbiorowego zakwaterowania w gminie w 2014 r.

lp.	nazwa	adres
1.	Obiekt Hotelowy M. Mark	Al. Marsz.Piłsudskiego 273, Marki
2.	Hotel Pracowniczy Marki	Al. Marsz.Piłsudskiego 104a, Marki
3.	Tanie Noclegi Pracownicze – Pokoje Gościnne	ul. Fabryczna 80a, Marki
4.	Restauracja i Hotel „Mistral"	ul. Słoneczna 1, Marki
5.	Hotel Salwador	Al. Marsz. Piłsudskiego 237, Marki
6.	Park na Wojskiego	ul. Wojskiego 4, Marki
7.	Hotel Sułtan	Al. Marsz. Piłsudskiego 219, Marki

Dane Urzędu Miasta Marki

1.9 Bezpieczeństwo publiczne

Jednym z podstawowych warunków prawidłowego funkcjonowania zorganizowanej zbiorowości ludzkiej jest przestrzeganie reguł i zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Czynnikiem naruszającym przyjęte normy i obowiązujący porządek oraz zagrażającym bezpieczeństwu danej społeczności jest przestępczość, która, choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komisariatu Policji w Markach tamtejsi funkcjonariusze w 2014 r. przeprowadzili na obszarze gminy 3 711 interwencji, a więc mniej niż w roku 2013, kiedy odnotowano ich 4 660.

W analogicznym okresie 2013-2014 wszczęto odpowiednio 689 oraz 620 postępowań w sprawach o przestępstwa kryminalne. Przede wszystkim były to kradzieże (odpowiednio 312 i 269 przypadków) oraz kradzieże z włamaniem (odpowiednio 127 i 96 przypadków). Pośród najczęściej popełnianych odnotowano też odpowiednio 59 oraz 42 przypadki kradzieży samochodów, przestępstwo uszkodzenia bądź zniszczenia rzeczy (analogicznie 57 i 60 przypadków) oraz przestępczość gospodarczą (odpowiednio 29 i 42 przypadki).

Znacząco poprawiło się bezpieczeństwo na drogach zlokalizowanych na obszarze gminy Marki. W latach 2013-2014 doszło tamże do 25 oraz 11 wypadków drogowych, a także odpowiednio do 459 i 225 kolizji drogowych. W roku 2013 zatrzymano w gminie 40 kierujących w stanie nietrzeźwości bądź w stanie po spożyciu alkoholu. W 2014 r. stwierdzono 43 takie osoby.

W zakresie przestępczości osób nieletnich w gminie policyjna statystyka ujawnia lapidarnie: w 2014 r. do Sądu Rodzinnego i Nieletnich skierowano 18 wniosków wobec nieletnich sprawców czynów karalnych, a także o wgląd w sytuację rodzinną osób poniżej 18 roku życia. Suplementem niech będą tzw. przestępstwa narkotykowe: w 2013 r. ujawniono 12 takich przypadków, w 2014 r. było ich 14.

Kuratorzy II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Sądzie Rejonowym w Wołominie sprawowali w 2014 roku na terenie gminy Marki łącznie 238 środków probacyjnych. Dotyczyły one 133 dozorów orzeczonych w sprawach karnych, w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności,

warunkowym przedterminowym zwolnieniem z odbycia reszty tej kary bądź warunkowym umorzeniem postępowania karnego.

Wobec 71 mieszkańców miasta Marki nadzór kuratorski odbywał się w warunkach kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej. Ponadto wobec dalszych 34 mieszkańców kuratela obejmowała kontrolę wykonywania obowiązków w okresie próby.

Kuratorzy III Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Sądzie Rejonowym w Wołominie sprawowali w analogicznym okresie 2014 r. 30 nadzorów w sprawach opiekuńczych (w warunkach ograniczenia władzy rodzicielskiej), którymi objętych zostało 80 osób dorosłych oraz dzieci. W dalszej kolejności kuratorskie obowiązki (wobec 17 osób) dotyczyły 17 nadzorów nad nieletnimi oraz 11 nadzorów z tytułu sądowego obowiązku leczenia odwykowego (wobec 11 osób).

1.10 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach wykonuje ponadto zadania wynikające również z innych aktów prawnych, tj.: z ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Z końcem 2015 roku kadrę OPS-u stanowiło 16 osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14. Stan zatrudnienia w OPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2015 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	-
pracownicy socjalni	8	6
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	-	-
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	-	-
pozostali pracownicy	7	5

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na ośrodek pomocy społecznej obowiązek zatrudniania pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

W 2015 roku w gminie Marki wskaźnik ten nie był spełniony, na jednego pracownika socjalnego przypadało bowiem 3 490 mieszkańców.

Tabela 15. Wykształcenie kadry OPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie			liczba osób	
			kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wykształcenie	wyższe kierunkowe		1	6
	wyższe niekierunkowe		-	-
	średnie kierunkowe		-	2
	średnie niekierunkowe		-	-
	zawodowe i niższe		-	-
dodatkowe	specjalizacja z zakresu	ukończona	1	2

kwalifikacje	organizacji pomocy społecznej	w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	5
		w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	–
		w trakcie realizacji	–	–
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny			2	

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Z końcem 2015 roku wykształcenie wyższe kierunkowe posiadało 6 pracowników socjalnych oraz 1 osoba z kadry kierowniczej. Wykształceniem średnim legitymowały się z kolei 4 osoby. Ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej miała jedna osoba z kadry kierowniczej i 2 pracowników socjalnych, ponadto 5 pracowników socjalnych posiadało specjalizację I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego. Spośród osób zatrudnionych w OPS w Markach dwie osoby były zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny.

W wykonywaniu zadań OPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2012-2014.

Tabela 15. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

wielkość wydatków (w zł)	2012	2013	2014
ogółem	8 656 659	9 319 512	9 626 664
w tym na świadczenia pomocy społecznej	2 338 407	2 706 494	2 836 127
w tym na świadczenia rodzinne	4 632 321	4 722 278	4 764 768
na zadania własne gminy	3 608 708	4 054 791	4 243 664

na zadania zlecone gminie	5 047 951	5 264 721	5 383 000

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

W latach 2012-2014 wzrastała wysokość środków finansowych przeznaczonych na pomoc mieszkańcom gminy (8 656 659 zł w 2012 r., 9 319 512 zł w 2013 r., 9 626 664 zł w 2014 r.). Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na realizację świadczeń rodzinnych (4 632 321 zł w 2012 r., 4 722 278 zł w 2013 r., 4 764 768 zł w 2014 r.).

W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono na udzielanie świadczeń pomocy społecznej, głównie w formie zasiłków celowych i w naturze, usług opiekuńczych, zasiłków okresowych i posiłku. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez OPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2012-2014.

Tabela 16. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	951	1 002	1 091
liczba rodzin	889	818	766
liczba osób w rodzinach	1 643	1 681	1 643
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	6,18%	6,15%	5,88%

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014 rosła systematycznie z roku na rok, natomiast zmniejszała się liczba rodzin znajdujących się w tej samej sytuacji. Analogicznie wyglądała też sytuacja, jeśli chodzi o udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy – najwyższy wskaźnik odnotowano w 2012 roku (6,18%). Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2014 roku.

Tabela 17. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach
0-16 lat	544
17-21 lat	75
22-30 lat	111
31-40 lat	147
41-50 lat	213
51-60 lat	303
61-70 lat	130
71 lat i więcej	120

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Tabela 18. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat według decyzji administracyjnych
pracuje	72
pracuje dorywczo	178
nie pracuje	198
studiuje	2
uczy się	20
na rencie	60
na emeryturze	98
na zasiłku dla bezrobotnych	18
bezrobotny bez prawa do zasiłku	293

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez OPS pomocą społeczną w 2014 roku wykazała, że największą grupę stanowiły dzieci i młodzież do 16 lat (544 osoby). Znacznie mniej było beneficjentów z innych grup wiekowych,

wśród których najliczniej występowały osoby w wieku 51-60 lat (303 osoby) oraz 41-50 lat (213 osób) i 31-40 lat (147 osób). Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2014 roku stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (293 osoby). Natomiast drugą pod względem liczebności grupą beneficjentów były osoby nie pracujące (198 osób), a także podejmujące zatrudnienie dorywczo (178 osób).

Powyższe dane uprawniają do stwierdzenia, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia OPS w 2014 roku stanowiły rodziny ubogie, często zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
ubóstwo	637	517	520	1 284	1 118	1 144
bezdomność	7	11	6	7	11	6
bezrobocie	238	346	337	449	859	839
niepełnosprawność	290	236	231	408	403	424
długotrwała lub ciężka choroba	84	246	232	117	417	371
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	261	173	196	797	546	594
w tym rodziny niepełne	127	152	112	358	426	338
w tym rodziny wielodzietne	65	63	79	341	306	422
przemoc w rodzinie	2	4	7	8	15	20
alkoholizm	108	69	102	194	110	149
narkomania	2	2	3	2	8	8

trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	10	14	3	11	16	3

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

W latach 2012-2014 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS z tego powodu ulegała zmianom (637 w 2012 r., 517 w 2013 r. oraz 520 w 2014 r.). Drugą z przyczyn udzielania pomocy było bezrobocie. Liczba rodzin objętych wsparciem OPS z tego powodu także zmieniała się (z 238 w 2012 r. poprzez 346 w 2013 r. do 337 w 2014 r.). Ważną była też – choć o malejącej tendencji – sytuacja materialna osób niepełnosprawnych i ich rodzin (od 290 w 2012 r. do 231 w 2014 r.). Istotnym powodem świadczenia pomocy społecznej w gminie były ponadto bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, długotrwała lub ciężka choroba, a także alkoholizm. Liczba rodzin objętych wsparciem OPS z tych powodów zmieniała się (bezradność: 261 w 2012 r., 173 w 2013 r., 196 w 2014 r.; choroba: 84 w 2012 r., 246 w 2013 r., 232 w 2014 r.; alkoholizm: 108 w 2012 r., 69 w 2013 r., 102 w 2014 r.). Znacznie rzadziej OPS udzielał pomocy z takich powodów jak bezdomność, przemoc w rodzinie, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego i narkomania.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez OPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane w tym zakresie za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez OPS w latach 2012-2014

formy pomocy	**liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie**			**liczba rodzin**			**liczba osób w rodzinach**		
	2012	**2013**	**2014**	**2012**	**2013**	**2014**	**2012**	**2013**	**2014**
pieniężna	949	934	887	887	817	730	1 643	1 676	1 643
posiłek	325	330	309	189	185	170	689	737	693

praca socjalna	X	X	X	145	320	209	426	457	332
schronienie	7	11	11	7	11	11	7	11	11
usługi opiekuńcze	33	24	33	33	24	33	39	27	42
specjalistyczne usługi opiekuńcze	10	11	11	8	10	10	37	41	43
sprawienie pogrzebu	4	5	2	4	5	2	4	5	2
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	17	18	20	X	X	X	X	X	X

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

W latach 2012-2014 najważniejszą formą wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy była pomoc finansowa, którą objęto 1 643 osób w rodzinach w 2012 r., 1 676 w 2013 r., 1 643 w 2014 r. Ważną rolę w życiu osób najuboższych odegrały także posiłki; decyzją o ich przyznaniu objęto 325 osób w 2012 r., 330 w 2013 r. oraz 309 w 2014 r., co pomogło wesprzeć w tym okresie odpowiednio 689, 737 i 693 osoby w rodzinach.

Kolejną istotną formą pomocy, jakiej udzielano mieszkańcom, była praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej (np. z PCPR, organizacjami pozarządowymi). Liczba osób w rodzinach objętych przez OPS pracą socjalną ulegała wahaniom (426 osób w rodzinach w 2012 r., 457 w 2013 r. oraz 332 w 2014 r.). Istotnym narzędziem pracy socjalnej jest kontrakt socjalny. Niestety w latach 2013-2014 zawarto odpowiednio 1 oraz tylko 3 takie kontrakty.

Ważną rolę w ramach udzielanej przez OPS pomocy odgrywały również usługi opiekuńcze, którymi w latach 2012-2014 objęto odpowiednio 39, 27 i 42 osób w rodzinach oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, którymi objętych zostało odpowiednio 37, 41 oraz 43 osoby w rodzinach. OPS w Markach udzielał także wsparcia w postaci schronienia. W rozpatrywanym okresie skorzystało z niego 7 osób w 2012 r. oraz po 11 osób w 2013 i 2014 r.

Osoby nie mogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez OPS do domów pomocy społecznej. W analizowanym okresie OPS ponosił corocznie zwiększoną odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej dla jednej osoby. W 2012 r. osób takich było 17, w 2013 r. – 18, zaś 20 w 2014 r. Dane na temat liczby skierowań do DPS oraz liczby osób w nich przebywających przedstawia kolejna tabela.

Tabela 21. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób z gminy skierowanych do DPS	5	1	2
liczba osób z gminy przebywających w DPS	17	18	20

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

2. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

2.1 Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale także ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie ich zasobów.

W 2014 roku na terenie gminy Marki funkcjonowały liczne organizacje pozarządowe. Samorząd gminy, w oparciu o akty prawa miejscowego (Uchwała nr LXII/497/2014 Rady Miasta Marki dotycząca przyjęcia programu współpracy miasta Marki w 2014 roku z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz Uchwała nr XLXIII/451/2010 Rady Miasta Marki z dnia 27 października 2010 roku w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z organizacjami

pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust.3 tejże ustawy projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji), podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę zlecania organizacjom realizacji zadań własnych gminy, wsparcia rzeczowego oraz wsparcia lokalowego organizacji. Poniższa tabela przedstawia wybiórcze dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego funkcjonującego w gminie.

Tabela 30. Organizacje pozarządowe w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa organizacji	adres
1.	Fundacja „Otwarte Serce"	ul. Warszawska 50, Marki
2.	Fundacja „Nasza Bajka"	ul. Zielona 5, Marki
3.	Stowarzyszenie „Razem w Przyszłość"	ul. Sportowa 3, Marki
4.	Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii	Warszawa
5.	Uczniowski Klub Sportowy „Struga"	ul. Wczasowa 5, Marki
6.	Uczniowski Klub Sportowy „Marki"	ul. Szkolna 9, Marki
7.	Uczniowski Klub Sportowy „Sanchin"	ul. Okólna 14, Marki
8.	Uczniowski Klub Sportowy „Trójka"	ul. Pomnikowa 21, Marki
9.	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy 4 Marki	ul. Duża, Marki
10	Stowarzyszenie „Towarzystwo Przyjaciół Marek"	Al. Piłsudskiego 95, Marki

Dane Urzędu Miejskiego w Markach.

Fundacja Otwarte Serce prowadzi swoją działalność adresowaną do młodzieży gimnazjalnej oraz szkół średnich, a także do rodziców; do dzieci młodszych, i także do ich rodziców, adresowana jest działalność Fundacji Nasza Bajka oraz Stowarzyszenia Razem W Przyszłość. Adresatem oferty warszawskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii są dzieci i młodzież, ich rodzice oraz środowisko nauczycielskie. Z działalności placówek sportowych korzystać mogą zarówno dzieci i młodzież, jak i ich rodzice.

W 2014 roku w gminie funkcjonowały 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Dane na ich temat zawiera poniższa tabela.

Tabela 31. Parafie Kościoła rzymskokatolickiego w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa	adres
1.	Parafia pw. Św. Izydora	ul. Piłsudskiego 93, 05-270 Marki
2.	Parafia pw. Św. Andrzeja Boboli w Strudze	ul. Piłsudskiego 248/252, 05-261 Marki
3.	Parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski w Pustelniku	ul. Jutrzenki 26, 05-270 Marki
4.	Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny	ul. Ząbkowska 54B, 05-270 Marki

Dane Urzędu Miejskiego w Markach.

Parafia pw. Św. Izydora w Markach prowadzi poradnię rodzinną dla mieszkańców gminy. Ponadto przy parafii działają: kilkunastoosobowa Grupa młodzieżowa „Oaza", dla parafian w wieku gimnazjalnym i licealnym; grupa pn. Skauci Europy, dla dzieci i młodzieży w wieku od 8 do 18 lat; Liturgiczna Służba Ołtarza oraz grupa pn. Bielanki; Parafialny Oddział Akcji Katolickiej (PAOK) im. Ks. Teodora Jesionowskiego, nawiązujący do dobrych tradycji ruchu z lat 30. ub. wieku; grupa apostolska Apostolatu Maryi Królowej Trzeciego Tysiąclecia; Ognisko Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar", udzielające wsparcia psychologicznego i duchowego związkom małżeńskim oraz Apostolat „Margaretka", Ruch Rodzin Nazaretańskich i Ruch Światło-Życie „Domowy Kościół".

Od 2014 roku realizowany jest w parafii Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym.

W parafii pw. Św. Andrzeja Boboli działa grupa pn. „Schola" skupiająca osoby muzykalne niezależnie od wieku. Ponadto przy parafiach w Markach działają zespoły „Caritas", zajmujące się organizowaniem doraźnej i długofalowej pomocy osobom potrzebującym.

2.2 Wykorzystywanie instrumentów ekonomii społecznej

W sferze ekonomii społecznej działają podmioty, należące do czterech głównych grup:

- przedsiębiorstwa społeczne; nazywane także przedsiębiorczością społeczną, ekonomią solidarną, gospodarką społeczną, gospodarką solidarną lub gospodarką obywatelską.
- podmioty reintegracyjne, służące reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej;
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na

ryzyku ekonomicznym – są to organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego;

- podmioty sfery gospodarczej utworzone w związku z realizacją celu społecznego, bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej, tj. organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych; zakłady aktywności zawodowej; spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie; pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym.

Funkcje i rola ekonomii społecznej.

Autorzy projektu Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, wskazują na rolę ekonomii społecznej w rozwiązywaniu problemów społecznych i gospodarczych. Uznaje się, że może znaleźć ona ważne miejsce w nowej polityce integracji społecznej, czyli procesie, w ramach którego jednostki, środowiska i społeczności zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Wskazuje się także, iż działania podmiotów ekonomii społecznej mogą prowadzić do wzrostu zatrudnienia, wspomagają proces budowania demokracji uczestniczącej i budowę kapitału społecznego, stanowią istotny instrument procesu integracji społecznej oraz dostarczają usług użyteczności publicznej.

Jedynym podmiotem ekonomii społecznej w tym podmiotem reintegracji społeczno-zawodowej funkcjonującym na terenie Marek jest Centrum Integracji Społecznej (CIS) prowadzone przez Fundację Otwarte Serce w Markach.

III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. CEL STRATEGICZNY

Interdyscyplinarne podejmowanie działań w rozwiązywaniu kluczowych problemów społecznych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przywracanie społeczności osób wykluczonych oraz funkcjonalna i dostosowana do zdiagnozowanych potrzeb infrastruktura aktywizacji i oparcia społecznego.

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne
Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży	WZMACNIANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU RODZINY Z DZIECKIEM POPRZEZ PROWADZENIE DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH, INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH
	ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI NABYCIA, ROZWOJU KOMPETENCJI RODZICIELSKICH I UMIEJĘTNOŚCI PRZEZWYCIĘŻANIA SYTUACJI KRYZYSOWYCH PRZEZ RODZINY MAJĄCE TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE ORAZ POPRAWA FUNKCJONOWANIA SPOŁECZNEGO DZIECI I MŁODZIEŻY
	ZAPEWNIENIE MOŻLIWIE PEŁNEGO DOSTĘPU DO ŚWIADCZEŃ WSPIERAJĄCYCH RODZINĘ W ZASPOKAJANIU PODSTAWOWYCH POTRZEB BYTOWYCH, PRZY UWZGLĘDNIENIU KONIECZNOŚCI ZAANGAŻOWANIA RODZINY W ROZWIĄZYWANIE JEJ PROBLEMÓW
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	ZWIĘKSZENIE WRAŻLIWOŚCI ORAZ SKALI REAKCJI SPOŁECZNEJ I INSTYTUCJONALNEJ NA OBSERWOWANE PRZEJAWY PRZEMOCY ORAZ ROZWÓJ WSPÓŁPRACY NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
	POPRAWA DOSTĘPU DO USŁUG I POSZERZENIE OFERTY WSPARCIA SKIEROWANEJ DO OSÓB I RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM PRZEMOCY W RODZINIE.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii	WZROST POZIOMU WIEDZY W ZAKRESIE PROFILAKTYKI I TERAPII UZALEŻNIEŃ ORAZ ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE WYSTĘPOWANIA ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH KONTEKŚCIE UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU I SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH
	ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI DO TERAPII UZALEŻNIEŃ DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ UZALEŻNIEŃ BEHAWIORALNYCH I ICH RODZIN BĘDĄCYCH MIESZKAŃCAMI MAREK
Aktywność i integracja seniorów	WSPIERANIE ROZWOJU AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ SENIORÓW
	ZAPEWNIENIE WARUNKÓW MOŻLIWIE PEŁNEGO I ADEKWATNEGO WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH UMOŻLIWIAJĄCEGO FUNKCJONOWANIE W ŚRODOWISKU LOKALNYM
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB BEZROBOTNYCH
	REINTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB BEZROBOTNYCH I BIERNYCH ZAWODOWO
Wsparcie osób z problemem ubóstwa	ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI SPOŁECZNEGO WŁĄCZENIA OSÓB PRZEZ PODNIESIENIE ICH KOMPETENCJI AKTYWNOŚCIĄ WSPIERANĄ
	ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO SKUTECZNEJ POMOCY W FORMIE WSPARCIA O CHARAKTERZE MATERIALNYM OGRANICZAJĄCEJ ZASIĘG I GŁĘBOKOŚĆ UBÓSTWA PRZY UWZGLĘDNIENIU WSPÓŁUDZIAŁU BENEFICJENTÓW POMOCY W ROZWIĄZYWANIU TRUDNEJ SYTUACJI
Wsparcie osób niepełnosprawnych	ZAPEWNIENIE WARUNKÓW SŁUŻĄCYCH MOŻLIWIE PEŁNEJ INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
	AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
Rewitalizacja społeczna	WZMACNIANIE INTEGRACJI I PARTYCYPACJI CZŁONKÓW LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI POPRZEZ ROZWIJANIE PROGRAMÓW I DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

2. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

2.1 WSPIERANIE RODZINY I ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY

Diagnoza

2.1.1 Podstawowe informacje

Analizując kondycję mareckich rodzin i obszary ich funkcjonowania społecznego zauważa się, że część z nich boryka się z problemami w prawidłowym funkcjonowaniu, wynikającymi z bezradności i braku aktywności własnej. Zazwyczaj nie potrafią samodzielnie dotrzeć do szerokiej oferty wsparcia, realizowanej przez instytucje i organizacje pozarządowe działające na terenie Marek – informacje o takich możliwościach są niewystarczająco dostępne i rozpowszechnione.

Analiza sytuacji dziecka i rodziny w gminie Marki została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko przedszkolne, szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informację na temat prowadzonych działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych.

Do analizy przedłożono ankiety – wypełnione przez pedagogów szkolnych lub dyrektorów – z następujących placówek oświatowych:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach (liczba uczniów: 719 – wraz z oddz. przedszkolnymi, liczba nauczycieli: 53),
- Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach (liczba uczniów: 513, liczba nauczycieli: 52),
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach (liczba uczniów: 642, liczba nauczycieli: 51),
- Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota" w Markach (liczba uczniów: 503, liczba nauczycieli: 36),
- Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 i Liceum Ogólnokształcące; liczba uczniów: 295 + 66),
- Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5

i Gimnazjum Nr 2; liczba uczniów: 494, liczba nauczycieli: 57).

Rola szkoły we wzmacnianiu rodziny.

Z analizy ankiet wynika, że 5 placówek zatrudnia pedagoga (brak w Szkole Podstawowej Nr 4), po 4 szkoły pielęgniarkę, logopedę oraz psychologa. Doradcę zawodowego zatrudnia jedynie Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia.

Wszystkie placówki prowadzą dożywianie uczniów (potrzebujące dzieci – łącznie 173 – są objęte tą formą pomocy), trzy placówki zgłosiły potrzebę zwiększenia o 85 łącznej liczby dzieci i młodzieży objętych tym rodzajem wsparcia.

Każda ze szkół zapewnia uczniom dostęp do Internetu, tyleż samo daje możliwość korzystania z sali gimnastycznej. W czterech z badanych placówek funkcjonują klasy lub oddziały integracyjne; brak takowych w Szkole Podstawowej Nr 3 oraz w Zespole Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II. Przedstawiciele żadnej z placówek nie zauważyli trudności z dojazdem uczniów na zajęcia.

Wszystkie placówki oferują dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła przedmiotowe, językowe, komputerowe, artystyczne, taneczne, sportowe, koło dziennikarskie), a także zajęcia chóru. Jednocześnie we wszystkich placówkach prowadzone są zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich najczęściej organizowane są: zajęcia wyrównawcze i korekcyjno-kompensacyjne (odpowiednio w 5 placówkach), logopedyczne (4), socjoterapeutyczne (3), psychoterapeutyczne (2) oraz zajęcia reedukacyjne, rewalidacyjne i rehabilitacyjne (w 2-3 szkołach).

Ankietowani identyfikowali również obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców. Najczęściej podkreślali potrzebę zagospodarowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży, a także sprawowania właściwej opieki nad dziećmi. W tym kontekście istotne są zagrożenia płynące z szerokiego dostępu dzieci do internetu. Zwracali również uwagę, iż należy dokładnie zdiagnozować problemy niepełnych rodzin, ubóstwa, niedostosowania społecznego oraz uzależnień w rodzinach. W opinii ankietowanych ważne jest także zbadanie oczekiwań rodziców wobec szkoły. Według większości ankietowanych podejmowane w placówkach oświatowo-wychowawczych różnorodne działania

wychowawcze i profilaktyczne są wystarczające i nie występuje potrzeba prowadzenia nowych działań. Niektórzy z badanych wskazali na potrzebę bliższej współpracy z policją w celu uświadomienia młodym odpowiedzialności i konsekwencji prawnych.

Przedstawiciele wszystkich ankietowanych placówek uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach odbywają się zebrania, konsultacje indywidualne, spotkania w ramach zespołu powołanego do pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Rodzice aktywnie uczestniczą także w życiu szkoły, pomagając przy organizacji imprez, uroczystości, konkursów i wycieczek szkolnych.

Inaczej niż w przypadku oceny kontaktów szkół z rodzicami, przedstawiciele dwóch spośród sześciu badanych placówek uznali współpracę z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny za niewystarczającą.

Wśród podmiotów, z którymi nawiązana jest współpraca, wymieniali: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zielonce, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, GKRPA, Marecki Ośrodek Kultury, Bibliotekę Publiczną, Urząd Miejski, Sąd Rodzinny w Wołominie, Komendę Powiatową Policji w Wołominie, Fundację Otwarte Serce, CARITAS, Hospicjum – Warszawa oraz kuratorów sądowych.

Współpraca polega m.in. na wzajemnym wsparciu, udzielaniu pomocy socjalnej i materialnej, dofinansowaniu wypoczynku dzieci, pomocy w sytuacjach kryzysowych, pomocy w dożywianiu uczniów, prowadzeniu konsultacji, badań, diagnoz psychologiczno-pedagogicznych, wymianie informacji, pedagogizacji rodziców, prowadzeniu zajęć terapeutycznych, jak również organizowaniu konkursów, imprez, spotkań, warsztatów, pogadanek z policjantami i przekazywaniu materiałów z zakresu profilaktyki.

Wśród mankamentów tych kontaktów badani wskazywali: brak systematycznej współpracy kuratorów sądowych ze szkołą, odległe terminy badań w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zielonce, często kończące się rezygnacją rodziców, czy też brak instytucji asystenta rodziny w środowiskach wymagających wsparcia społecznego. Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia im alternatywnych form spędzania czasu wolnego poza szkołą, w szczególności szerszego dostępu do imprez kulturalnych i zajęć rekreacyjno-sportowych. Ankietowani wskazali też na potrzebę dalszego wspierania

dzieci pochodzących z rodzin ubogich poprzez zwiększenie pomocy socjalnej. Według badanych niezbędna jest również pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo. Respondenci podkreślili także potrzebę zapewnienia prawidłowej opieki rodzicielskiej nad dziećmi.

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie, pedagodzy wskazywali przede wszystkim na konieczność kontynuacji dotychczasowych działań, realizacji programów oświatowo-zdrowotnych, pedagogizacji rodziców, prowadzenia konsultacji indywidualnych z rodzicami i ich dziećmi, pomocy materialnej potrzebującym oraz współpracy szkół z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci i ich rodzin. Respondenci zwracali także uwagę na potrzebę zagospodarowania czasu wolnego uczniów poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych oraz organizowanie imprez i akcji skierowanych do dzieci i rodziców, a także konieczność pozyskiwania środków na wycieczki, „zielone szkoły" i kolonie dla najbardziej potrzebujących dzieci.

Dotychczasowa polityka prodzinna prowadzona przez samorząd uwzględnia potrzeby mieszkańców. Rodziny wielodzietne otrzymują wsparcie Gminy Miasta Marki w ramach realizacji specjalistycznego programu wspierającego pn. Marecka Karta Dużej Rodziny 3+, stanowiącego system zniżek, ulg, preferencji i uprawnień skierowanego do rodzin wielodzietnych. Począwszy od roku 2004 realizowana jest „Spartakiada Rodzinna" będąca akcją prorodzinną i edukacyjną mającą na celu upowszechnianie działań profilaktycznych poprzez promowanie wartości rodzinnych oraz zdrowego, aktywnego i sportowego stylu życia. Kampania propaguje wspólne spędzanie czasu wolnego przez rodziny, dzieci i młodzież oraz aktywność twórczą. Inicjatywy podejmowane w ramach cyklicznej imprezy mają aktywizować i integrować rodziny wokół wydarzeń organizowanych przez Miasto i jego partnerów.

Rodzinom borykającym się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego OPS przyznawał pomoc asystenta rodziny. Z takiego wsparcia skorzystały w 2012 r. 4 rodziny; w latach 2013 i 2014 nie było tej formy współpracy. Szczegółowe dane na ten temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Asystenci rodziny w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba asystentów rodziny	1	-	-
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	4	-	-

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach przyznawał ponadto mieszkańcom gminy świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 23. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
wartość przyznanych świadczeń rodzinnych	3 812 337 zł	3 855 442 zł	3 738 202 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Tabela 24. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2012 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)
zasiłek rodzinny	14 575	1 263 262
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	87	87 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	936	361 279
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	999	176 720
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	–	–
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	826	62 720
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	921	92 100
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 503	75 390

dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 927	154 160
zasiłek pielęgnacyjny	3 980	608 940
świadczenie pielęgnacyjne	1 052	540 766
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	390	390 000

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Tabela 25. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2013 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)
zasiłek rodzinny	14 130	1 391 930
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	85	85 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	780	305 682
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	999	176 860
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	–	–
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	698	52 920
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	891	89 100
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 527	76 630
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	2 002	160 160
zasiłek pielęgnacyjny	4 167	637 551
świadczenie pielęgnacyjne	1 018	568 549
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	250	250 000

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Tabela 26. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2014 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)

zasiłek rodzinny	13 429	1 318 877
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	59	59 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	615	240 205
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	863	151 590
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	-	-
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	748	56 120
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	826	82 600
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 408	70 440
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 886	150 880
zasiłek pielęgnacyjny	4 330	662 490
świadczenie pielęgnacyjne	884	652 956
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	262	262 000

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

W latach 2012-2014 wielkość wydatków przeznaczonych na realizację świadczeń rodzinnych zmieniała się, najwyższy poziom osiągając w 2013 r. (3 855 442 zł), najniższy w 2014 r. (3 738 202 zł). Corocznie pomniejszała się natomiast liczba osób korzystających z tegoż wsparcia: od 2 863 w 2012 r., poprzez 2 715 w 2013 r., do 2 529 osób w 2014 r.

Najczęstszą formą wsparcia w tym zakresie był zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Warto zauważyć, iż z roku na rok wyraźnie spadała liczba przyznanych tego typu świadczeń. Istotne formy wsparcia stanowiły również: zasiłek pielęgnacyjny, którego wartość wzrastała każdego roku w związku ze zwiększającą się z roku na rok liczbą przyznanych tego typu świadczeń, oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania bądź rozpoczęcia roku szkolnego, z tytułu samotnego wychowywania

dziecka oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wparcia udzielaną w latach 2012-2014 mieszkańcom gminy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach. Ta pomoc finansowa, świadczona zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	183	193	197
liczba przyznanych świadczeń	2 314	2 203	2 198
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	826 390 zł	871 616 zł	922 183 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Wartość wydatków na realizację świadczeń alimentacyjnych, które w latach 2012-2014 OPS wypłacał mieszkańcom gminy, systematycznie wzrastała z roku na rok (od 826 390 zł w 2012 r. poprzez 871 616 zł w 2013 r. do 922 183 zł w 2014 r.).

2.1.2 Obszary problemowe

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 14 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na bezrobocie, ubóstwo oraz niezaradność rodziców. Według niektórych pytanych rodzice poświęcają dzieciom zbyt mało czasu i uwagi. Ankietowani zwracali również uwagę na dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się głównie do

nadużywania alkoholu przez rodziców, a także trudnej sytuacji w rodzinach niepełnych. Wśród problemów wieku szkolnego wymieniali agresję, wagary oraz cyberprzemoc.

Wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych, ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych zawierają poniższe tabele.

Tabela 28. Problemy występujące w środowisku przedszkolnym, szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy uczęszczających do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich

cechy patologii społecznej	obecność poszczególnych cech		
	liczba placówek, w których stwierdzono	liczba ujawnionych przypadków	liczba placówek, w których nie stwierdzono
palenie papierosów	2	45	4
sięganie po alkohol	1	5	5
sięganie po narkotyki	1	10	5
niszczenie mienia szkolnego	4	11	2
kradzieże	3	8	3
dyskryminacja	2	10	4
udział w grupach negatywnych	1	5	5
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	4	ponad 86	2
autoagresja	–	–	6
ucieczki z domu	1	1	5
przestępczość ujawniona	–	–	6
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	6	37	–
zaniedbanie przez dom	6	146	–
przemoc w rodzinie	3	19	3
wykorzystywanie seksualne	–	–	6

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Do problemów najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym dzieci i młodzieży ankietowani zaliczyli przede wszystkim zaniedbanie przez tenże dom, a także stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej. W dalszej kolejności wymieniali m.in.: sięganie przez uczniów po papierosy i narkotyki, problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego oraz przemoc w rodzinie, a także rzadsze przypadki dyskryminacji, kradzieży, niszczenia mienia szkolnego.

W placówkach oświatowo-wychowawczych podejmowane są różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne. Wśród nich realizowane są programy i kampanie profilaktyczne związane z profilaktyką uzależnień, profilaktyką przemocy, eliminowaniem zachowań agresywnych, promowaniem zdrowego stylu życia, a także sposobami radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych (przemocy w rodzinie, agresji), jak również tworzenia właściwych relacji w grupie i z dorosłymi. Organizowane są konkursy i pogadanki tematyczne oraz konsultacje indywidualne z uczniami i ich rodzicami. Prowadzone są zajęcia z terapii pedagogicznej. Propagowane są też działania zespołu interdyscyplinarnego.

W wyniku opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego:

1. Trudności w prawidłowym realizowaniu przez rodzinę funkcji opiekuńczej i wychowawczej wynikające z niskich kompetencji rodzicielskich lub trudności związanych z zaburzeniami w zachowaniu lub niedostosowaniem społecznym dzieci i młodzieży.
2. Zagrożenie demoralizacją dzieci i młodzieży związane między innymi z takimi czynnikami ryzyka jak uzależnienia, wchodzenie w konflikt z prawem.
3. Potrzeba zagospodarowania czasu wolnego uczniów poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
4. Trudności rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych wynikające z niskich dochodów, związane między innymi z wychowywaniem dzieci w rodzinach niepełnych, pozostawaniem bez pracy lub obecnością osoby niepełnosprawnej w rodzinie.

2.1.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
WZMACNIANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU RODZINY Z DZIECKIEM POPRZEZ PROWADZENIE DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH, INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH

Strategia realizacji celu

Powyższy cel ma szczególny charakter, gdyż jego realizacja stanowi profilaktykę w zakresie wszystkich wyróżnionych obszarów problemowych. Działania skoncentrowane zostaną na dostarczaniu mareckim rodzinom wsparcia oraz wiedzy na temat oferty Miasta Marki skierowanej do rodzin z dziećmi, a w szczególności do rodzin wielodzietnych.

Zadania

- Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników placówek oświatowych oraz pracowników socjalnych OPS w ramach wdrożonego modelu pracy socjalnej.

Wskaźniki realizacji celu

1) liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej,
2) liczba programów o charakterze informacyjno-edukacyjnym adresowanych do mareckich rodzin,
3) Populacja rodzin w Markach korzystających z Programu Marecka Karta Dużej Rodziny 3+,
4) Zakres usług dostępnych w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny 3+,

CEL OPERACYJNY 2.
ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI NABYCIA, ROZWOJU KOMPETENCJI RODZICIELSKICH I UMIEJĘTNOŚCI PRZEZWYCIĘŻANIA SYTUACJI KRYZYSOWYCH PRZEZ RODZINY MAJĄCE TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE ORAZ POPRAWA FUNKCJONOWANIA SPOŁECZNEGO DZIECI I MŁODZIEŻY

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane zostaną na organizowaniu sieci wsparcia umożliwiającej pomoc rodzinie zagrożonej problemami wychowawczo-opiekuńczymi na jak najwcześniejszym etapie problemu, zarówno poprzez działania profilaktyczne jak i interwencyjne. Zapewniona zostanie lepsza dostępność i promocja usług, jak

i wzmocniona zostanie zdolność reagowania właściwych podmiotów na wszelkie informacje o możliwości występowania problemów w rodzinach z dziećmi. Szczególnie istotną rolę w realizacji celu mają pracownicy socjalni i asystenci rodziny. Do zadań tych dwóch grup zawodowych należy bowiem diagnozowanie sytuacji, zarówno problemów, jak i zasobów rodziny – możliwości ich rozwiązywania, a następnie, wspólnie z rodziną kreowanie drogi wyjścia z trudnej sytuacji.

Równie istotnym elementem będzie wspieranie dzieci i młodzieży, poprzez zapewnienie im możliwości dostępu do usług zwiększających szansę na właściwy rozwój psychospołeczny, szczególnie w kontekście występowania zaburzeń zachowania i emocji oraz zagrożenia demoralizacją. W związku z tym istniejąca infrastruktura w zakresie jednostek wspierających dzieci i młodzież powinna być sukcesywnie rozbudowywana, z uwzględnieniem dostępności przestrzennej, co może stanowić istotny czynnik ograniczający występowanie wśród mareckiej młodzieży postaw społecznie nieakceptowanych. Konieczne jest także podejmowanie działań zmierzających do wyrównywania szans edukacyjnych z wykorzystaniem wsparcia pozamaterialnego, w szczególności: zajęć wyrównawczych prowadzonych w placówkach oświatowych, zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na rozwój zainteresowań (np. zajęcia w placówkach oświatowych rozwój oferty pomocowej w celu wyrównywania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcie rodziców w edukowaniu ich dzieci). Planuje się także rozwój wsparcia rodziców w powrocie na rynek pracy po urodzeniu dziecka oraz wsparcie w utrzymaniu pracy, w szczególności rodziców samotnie wychowujących dzieci. Kwestia zapewnienia opieki nad dzieckiem w dni wolne od nauki w wielu sytuacjach może stanowić problem i zagrożenie dla utrzymania zatrudnienia: w związku z powyższym konieczny jest rozwój form opieki nad dzieckiem do lat trzech oraz dalszy rozwój form opieki nad uczniami w dni wolne od nauki realizowane m. in. przez placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego. W obszarze przygotowania młodzieży do wejścia na rynek pracy, w szczególności młodzieży przerywającej naukę istotna jest rola działań realizowanych przez CIS. Dotychczasowa organizacja wsparcia dla dzieci i młodzieży, funkcjonujących w przestrzeniach publicznych, wykazujących zachowania nieakceptowane społecznie, oparta była o przepisy ustawy o pomocy społecznej. Ze względu na bardziej dopasowane do specyfiki działań w tym obszarze możliwości zawarte w ustawie

o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej planuje się wykorzystanie narzędzia pn. **„rodziny wspierające".** Rodzina wspierająca jest instrumentem wspomagającym rodziców biologicznych w sprawowaniu opieki i wychowaniu dzieci. Ważnym elementem wspierania rodziców jest także aktywizowanie lokalnego otoczenia rodziny. Problemy opiekuńczo-wychowawcze mogą wynikać z braku odpowiednich wzorców w rodzinach, z których pochodzą rodzice dziecka. Dzięki współpracy z rodziną wspierającą w rodzinie wspieranej takie pozytywne wzorce funkcjonowania rodziny można zaimplementować.

Zadania:

- Usługi terapeutyczne na rzecz dzieci i rodzin, edukacyjne zajęcia wyrównawcze, świadczone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz organizacje pozarządowe.
- Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w istniejących placówkach.
- Realizacja programów aktywizujących młodzież.
- Placówki wsparcia dziennego, wzrost liczby placówek i odbiorców działań oraz wyrównywanie dostępności do placówek w różnych rejonach miasta, z uwzględnieniem zasobów systemu edukacji.
- Wdrożenie zadania rodziny wspierającej – wyłonienie i zawarcie umów z rodzinami wspierającymi.
- Zatrudnianie, adekwatnie do potrzeb, asystentów rodziny oraz organizowanie szkoleń i projektów dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Zwiększenie liczby pracowników socjalnych i prowadzenie w większym zakresie pracy socjalnej z rodzinami w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą (w ramach wdrożonego standardu pracy socjalnej).
- Utworzenie grup wsparcia – Akademia Rodziców.
- Poszerzenie działań na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.
- Rozwijanie działań mających na celu wspieranie rodziców w powrocie na rynek pracy.
- Profilaktyka kryzysów występujących w różnych obszarach funkcjonowania

rodziny – dostępność do poradnictwa psychologicznego, rodzinnego i terapii rodzin.

- Aplikowanie o fundusze unijne i ministerialne do realizacji programów wspierających funkcjonowanie rodziny.
- Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych i Kościoła.

Wskaźniki realizacji celu:

1) Stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych.
2) Liczba rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
3) Liczba rodzin objętych pracą socjalną
4) Liczba przeprowadzonych zajęć edukacyjnych dla młodzieży mających na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (w tym behawioralnych) oraz liczba osób uczestniczących w zajęciach.
5) Populacja dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego.
6) Liczba placówek i miejsc w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).
7) liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki służby zdrowia, placówki opiekuńczo-wychowawcze, policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

CEL OPERACYJNY 3.
ZAPEWNIENIE MOŻLIWIE PEŁNEGO DOSTĘPU DO ŚWIADCZEŃ WSPIERAJĄCYCH RODZINĘ W ZASPOKAJANIU PODSTAWOWYCH POTRZEB BYTOWYCH, PRZY UWZGLĘDNIENIU KONIECZNOŚCI ZAANGAŻOWANIA RODZINY W ROZWIĄZYWANIE JEJ PROBLEMÓW

Strategia realizacji celu

Realizacja zadań skoncentrowana zostanie w szczególności na organizowaniu dostępu do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń pieniężnych i rzeczowych z pomocy społecznej. Celem jest zapewnienie skali i zakresu pomocy, która umożliwi poprawę sytuacji dochodowej rodzin oraz pozwoli na podjęcie działań umożliwiające dalszą poprawę ich funkcjonowania społecznego. Kluczową kwestią jest w ramach tego celu pełne wykorzystanie cechy szczególnej świadczeń pomocy społecznej, którą jest powiązanie ich otrzymywania z obowiązkiem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji rodziny. Świadczenia rodzinne mają więc charakter powszechny i bezwarunkowy – wystarczy mieć odpowiednio niski dochód i znajdować się z opisanej przepisami sytuacji. Ubieganie się o świadczenia z pomocy społecznej powiązane jest z określeniem niewykorzystanych zasobów i uprawnień rodziny oraz możliwości ich wykorzystania. W przypadku, gdy taka możliwość istnieje następuje określenie niezbędnego poziomu aktywności w rozwiązywaniu swoich problemów. Pomoc społeczna jest bowiem, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej „instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości". Zaspokojenie niezbędnych potrzeb (np. pożywienia) niezbędne jest do podejmowania przez rodzinę działań w zakresie dalszej poprawy sytuacji. Szczególne znaczenie ma także zapewnienie jak najpełniejszego dostępu do pomocy w zakresie dożywiania, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Pomoc w tym zakresie, dając szansę zaspokojenia jednej z podstawowych potrzeb życiowych, warunkuje możliwość podejmowania aktywności w rozwiązywaniu problemów rodziny. Konieczne jest więc zapewnienie wsparcia umożliwiającego realne zaspokojenie potrzeb w zakresie wyżywienia. Istotna jest także możliwość pozyskiwania na realizację tego zadania dofinansowania z budżetu państwa.

Zadania:

- Świadczenia rodzinne.
- Świadczenia wychowawcze.
- Świadczenia z pomocy społecznej (z wyłączeniem pomocy w zakresie dożywiania).
- Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów (stypendia szkolne, zasiłki szkolne).
- Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.
- Pomoc w zakresie dożywiania.

Wskaźniki realizacji celu

1) liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
2) Średni czas oczekiwania na otrzymanie pomocy.
3) Liczba rodzin z dziećmi, którym w wyniku udzielonej pomocy wyrównane zostały dochody do poziomu minimum egzystencji.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny, placówki przedszkolne, placówki wsparcia dziennego, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne,	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki służby zdrowia, policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

2.2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Diagnoza

2.2.1 Podstawowe informacje

Przemoc domowa występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia i statusu materialnego. Może pojawiać się na każdym etapie

związku, nawet po wielu wspólnie przeżytych latach. Podejmowano wiele prób zdefiniowania przemocy. Powszechnie uważa się, że przemoc w rodzinie to zamierzone działanie skierowane przeciwko członkowi rodziny wykorzystujące przewagę sił, naruszające dobra i prawa osobiste, powodujące cierpienia i szkody.

Informacje dotyczące skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie, sformułowane na podstawie wyników dostępnych badań oraz danych gromadzonych przez instytucje wykonujące działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wskazują na rozbieżność między szacowaną skalą zjawiska, a ujawnianymi sytuacjami przemocy w rodzinie. Jako przyczyny niedoszacowania wskazuje się czynniki kulturowe i społeczne oraz niechęć osób dotkniętych przemocą w rodzinie do ujawniania faktu bycia krzywdzonym przez najbliższych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Skutecznie przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką wspomnianych problemów i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych.

Na szczeblu gminy działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie świadczy w gminie również Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2012-2014 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagały się z alkoholizmem i przemocą domową. Liczba beneficjentów korzystających ze wsparcia OPS w związku z przemocą w rodzinie rosła z roku na rok (liczba rodzin: od 2 w 2012 r., poprzez 4 w 2013 r., do 7 w 2014 r.; liczba osób w rodzinach: od 8 w 2012 r., poprzez 15 w 2013 r., do 20 w 2014 r.). Wahaniom ulegała natomiast liczba osób objętych pomocą

z powodu alkoholizmu (liczba rodzin: 108 w 2012 r., 69 w 2013 r., 102 w 2014 r.; liczba osób w rodzinach: 194 w 2012 r., 110 w 2013 r., 149 w 2014 r.).

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie charakteryzuje interdyscyplinarna współpraca, mająca ma celu wdrażanie skutecznych rozwiązań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podejmowane działania odnoszą się do wszystkich członków rodzin uwikłanych w przemoc – zarówno osób dotkniętych przemocą w rodzinie, jak i osób stosujących przemoc w rodzinie. Osobom, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, oferowana jest pomoc psychologiczna i prawna oraz pomoc w ramach interwencji kryzysowej. W ramach procedury „Niebieskie Karty" osoby, dla których realizowana jest procedura mają możliwość uzyskania wsparcia w postaci pracy socjalnej. Ponadto w związku z realizacją ustawowego zadania grup roboczych tj. monitorowania sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, pracownicy socjalni realizują wizyty w środowiskach dotkniętych przemocą.

2.2.2 Obszary problemowe

W wyniku opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego:

1. Postawy reprezentowane przez członków społeczności lokalnej wobec zjawiska przemocy w rodzinie, m. in.: ograniczony zakres reakcji społecznej na funkcjonowanie osób pokrzywdzonych w środowisku oraz postrzeganie zachowań przemocowych jako normy społecznej.
2. Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci i osób starszych.
3. Funkcjonowanie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z uwzględnieniem mechanizmów psychologicznych wynikających z doświadczania przemocy w rodzinie.

2.2.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
ZWIĘKSZENIE WRAŻLIWOŚCI ORAZ SKALI REAKCJI SPOŁECZNEJ I INSTYTUCJONALNEJ NA OBSERWOWANE PRZEJAWY PRZEMOCY ORAZ ROZWÓJ WSPÓŁPRACY NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Strategia realizacji celu

Z uwagi na wielowymiarowość zjawiska, ważnym elementem przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest systemowe podejście do zagadnienia i interdyscyplinarna współpraca specjalistów i instytucji. Interdyscyplinarny charakter działań pozwala angażować różne instytucje w celu udzielania skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą, a także w zakresie propagowania wiedzy czym jest przemoc i jak reagować w sytuacji, gdy doświadcza się przemocy lub jest się świadkiem krzywdzenia innej osoby. W zakresie przeciwdziałania nasilaniu zjawiska oraz jego skutków, wskazane jest prowadzenie działań, mających na celu podnoszenie społecznej świadomości w zakresie reagowania na przemoc w rodzinie, zapobieganie dalszemu krzywdzeniu osób dotkniętych przemocą. Powyższym zmianom służą udzielanie bezpośredniej pomocy osobom dotkniętym przemocą i ich rodzinom, ale też działania informacyjne i edukacyjne kierowane zarówno do mieszkańców, społeczności lokalnej, jak również do instytucji i osób, które z racji wykonywanych obowiązków mogą przyczynić się do ujawniania, przerywania przemocy i skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Przyczyni się to do zwiększenia świadomości w zakresie właściwego i wczesnego reagowania na zagrożenie przemocą w rodzinie poprzez posiadanie wiedzy, gdzie poszukiwać pomocy oraz na jakiego rodzaju pomoc ze strony instytucji i organizacji na terenie Marek osoby mogą liczyć. Realizowane interdyscyplinarnie działania będą skutkowały inicjującowaniem lub rozszerzaniem współpracy w celu wypracowywania propozycji nowych, wspólnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w zakresie pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą. W realizacje działań zostaną zaangażowani członkowie funkcjonującego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także pracownicy Działu Pomocy Środowiskowej OPS Marki - członkowie Zespołu ds. Przemocy realizujących swoje czynności na terenie miasta, co pozwoli odpowiadać na diagnozowane potrzeby poszczególnych społeczności.

Zadania:

- Przygotowanie lokalnej, profesjonalnej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.
- Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach, Internecie oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.
- Prowadzenie działań mających na celu promowanie pozytywnych wzorców zachowań społecznych, w tym aktywnych form spędzania wolnego czasu przez rodziny, dzieci i młodzież.
- Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w stosunku do przedstawicieli instytucji.
- Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w stosunku do społeczności lokalnej.
- Organizacja spotkań informacyjno-edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Realizacja działań edukacyjnych skierowanych do osób zagrożonych wystąpieniem przemocy w rodzinie oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym dzieci i osób starszych.
- Organizowanie seminariów/konferencji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i promowanie dobrych praktyk.
- Upowszechnianie wiedzy na temat prawidłowych relacji w rodzinie, potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży oraz pożądanego systemu wartości.
- Organizowanie kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.
- Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez włączanie nowych instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie nowych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Wymiana doświadczeń wśród profesjonalistów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie (pracownicy socjalni, asystenci rodzin, terapeuci, pedagodzy, prokuratorzy, kuratorzy sądowi, lekarze, pielęgniarki).

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki służby zdrowia, placówki opiekuńczo-wychowawcze, policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych z mieszkańcami Marek/liczba osób biorących udział w spotkaniach.
2. Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.

CEL OPERACYJNY 2.
POPRAWA DOSTĘPU DO USŁUG I POSZERZENIE OFERTY WSPARCIA SKIEROWANEJ DO OSÓB I RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM PRZEMOCY W RODZINIE.

Strategia realizacji celu

Realizacja zadań skupiona zostanie na zapewnieniu pomocy członkom rodzin dotkniętych przemocą, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, kobiet i osób starszych. Dostęp do usług będzie realizowany poprzez udzielanie adekwatnej pomocy przez instytucje i organizacje zapewniające bezpieczne funkcjonowanie osób dotkniętych przemocą w miejscu zamieszkania. Istotne znaczenie ma szybkość podjętych działań, w tym możliwość udzielenia pomocy przez instytucje zobowiązane do pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, przez podjęcie działań mających na celu przerwanie przemocy w rodzinie, zapewnienie całodobowego schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie oraz zaangażowanie różnych instytucji zobowiązanych do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez realizację procedury „Niebieskiej Karty". Ponadto w celu osiągnięcia zmiany w funkcjonowaniu rodziny, w taki sposób, by jej członkowie mogli żyć w środowisku wolnym od przemocy, realizowana będzie praca socjalna. Podejmowane w tym zakresie działania mają na celu wsparcie osoby dotkniętej

przemocą w rodzinie przez wzmacnianie posiadanych zasobów, motywowanie do korzystania z pomocy specjalistów dostępnych na terenie Marek, towarzyszenie osobie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji pojawiających się podczas pracy nad problemem. W stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie realizowane będą działania zmierzające do zmiany zachowania, uwzględniające dobro członków rodziny oraz uświadomienie konieczności refleksji i pracy nad stosowanymi zachowaniami oraz wspieranie osoby w działaniach prowadzących do zamierzonej zmiany, w tym motywowania do uczestnictwa w grupie korekcyjno-edukacyjnej lub kontynuacji uczestnictwa. W tym celu prowadzone będą oddziaływania korekcyjno-edukacyjne obejmujące konsultacje specjalistyczne i grupę korekcyjno-edukacyjną, służące zmianie zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie. Niezbędne wobec osób stosujących przemoc są również działania o charakterze bezpośrednim, mające na celu egzekwowanie działań w obszarze prawa rodzinnego i karnego wobec osób stosujących przemoc. Realizacja celu odbywać się będzie również z wykorzystaniem projektów.

Zadania:

- Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskiej Karty".
- Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie w tym interwencja kryzysowa.
- Udzielanie pomocy finansowej, psychologicznej, prawnej oraz pomocy w formie schronienia.
- Udzielanie schronienia oraz prowadzenie mieszkania chronionego przeznaczonego dla kobiet i kobiet z dziećmi, którzy doświadczali przemocy w rodzinie.
- Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą (grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, grupy psychoedukacyjne) i programów profilaktycznych dla dzieci.
- Zmiana sposobu realizacji działania w formie pracy socjalnej realizowana z osobami, dla których prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty"

- Prowadzenie form pomocy indywidualnej przeznaczonych dla dzieci, kobiet i dla osób starszych.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Zespół Interdyscyplinarny, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, placówki służby zdrowia	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, , Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Ustanie zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Liczba osób korzystających ze schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie.
3. Liczba osób zakwalifikowanych do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym

2.3 PROFILAKTYKA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I PRZECIWDZIAŁANIE NARKOMANI

Diagnoza

2.3.1 Podstawowe informacje

Alkoholizm i narkomania należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami,

sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Skutecznie przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką wspomnianych problemów i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych.

Na szczeblu gminy działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Marki w latach 2012-2014.

Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2012-2014 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków	2012	2013	2014
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	495 281	553 171	517 476
na przeciwdziałanie narkomanii	47 381	41 670	49 284
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	-	-	-
razem	**542 662**	**594 841**	**566 760**

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach.

W latach 2012-2014 wysokość kwot przeznaczanych na walkę z alkoholizmem oraz na przeciwdziałanie narkomanii ulegały wahaniom. Co warto odnotować, kwoty na rozwiązywanie problemów alkoholowych w 2013 roku znacząco wzrosły w stosunku do roku poprzedniego, natomiast w obszarze przeciwdziałania narkomanii ten sam proces zarysował się w 2014 r.

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności GKRPA w Markach oraz lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w latach 2012-2014 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

	2012	2013	2014
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	73	92	94
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	2	5	2
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	57	71	115
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	50	30	29
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	15	14	18
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	3	25	15
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	3	5	6
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	3	3	3
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach.

W latach 2012-2014 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych gminie rokrocznie wzrastała (z 73 w 2012 r. do 94 w 2014 r.). W zasadniczy sposób rosła także liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (od 57 w 2012 r. poprzez 71 w 2013 r. do 115 w 2014 r.). Negatywnych opinii w tej sprawie nie wydawano i nie podejmowano decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia. W analizowanym okresie najwięcej kontroli punktów sprzedaży alkoholu – w 5 przypadkach – przeprowadzono w 2013 r.; w pozostałych latach odnotowano po 2 takie kontrole. Niekorzystne jest, że choć liczba zezwoleń wzrosła dwukrotnie, to liczba kontroli spadła. W przyszłości należałoby zwiększyć kontrolę pod kątem sprzedawania alkoholu nieletnim.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała również rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu, którymi objęto 15

osób w 2012 r., 14 w 2013 r., 18 w 2014 r. Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego w kolejnych latach wynosiła: 3, 25 oraz 15.

W gminie wzrastała zarazem liczba dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA - od 3 w 2012 r. poprzez 5 w 2013 r. do 6 osób w 2014 r. W tym samym okresie po 3 sprawców przemocy w rodzinie kierowała GKRPA na stosowną terapię.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną funkcję w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie pełnią Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Punkt Konsultacyjny. Owocna jest również działalność jednostek i grup wsparcia funkcjonujących w gminie, a zatem: przychodni terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia oraz poradni dla osób z problemami alkoholowymi – w Przychodni „Eskulap" w Markach, grup AA i samopomocowej DDA – przy gminnej KRPA, a także świetlic realizujących program socjoterapeutyczny i opiekuńczo-wychowawczy przy miejscowych fundacjach i stowarzyszeniach.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie świadczy w gminie również Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2012-2014 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagały się z alkoholizmem i przemocą domową. Liczba beneficjentów korzystających ze wsparcia OPS w związku z przemocą w rodzinie rosła z roku na rok (liczba rodzin: od 2 w 2012 r., poprzez 4 w 2013 r., do 7 w 2014 r.; liczba osób w rodzinach: od 8 w 2012 r., poprzez 15 w 2013 r., do 20 w 2014 r.). Wahaniom ulegała natomiast liczba osób objętych pomocą z powodu alkoholizmu (liczba rodzin: 108 w 2012 r., 69 w 2013 r., 102 w 2014 r.; liczba osób w rodzinach: 194 w 2012 r., 110 w 2013 r., 149 w 2014 r.).

2.3.2 Obszary problemowe

W wyniku prac zespołu ds. opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

1. Niewystarczający system profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży.

2. Niewystarczająca dostępność do terapii rodzin, dzieci i młodzieży z rozpoczynającymi się problemami uzależnień od substancji psychoaktywnych.
3. Niewystarczający poziom wiedzy i umiejętności społecznych u dorosłych mieszkańców Marek w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (brak umiejętności wychowawczych, brak umiejętności społecznych, brak wiedzy o dostępności do pomocy).
4. Zbyt mała dostępność do terapii uzależnień, programów redukcji szkód oraz działań samopomocowych.
5. Zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień.

2.3.3 Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY 1.
ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI DO TERAPII UZALEŻNIEŃ DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ UZALEŻNIEŃ BEHAWIORALNYCH I ICH RODZIN BĘDĄCYCH MIESZKAŃCAMI MAREK

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane zostaną na zapewnieniu warunków do podjęcia leczenia osobom doświadczającym szkód oraz uzależnionym, w sferze uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych.

Zadania:

- Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień.
- Zwiększenie dostępności do leczenia dla osób uzależnionych i członków ich rodzin – mieszkańców Marek, a w szczególności skierowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Rozwój programów ambulatoryjnych i dziennych skierowanych do pacjentów z tzw. podwójną diagnozą.
- Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych o formach pomocy osobom uzależnionym

i współuzależnionym.

- Monitorowanie i koordynowanie działalności leczniczej w zakresie terapii uzależnień.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, placówki służby zdrowia	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, , Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1) Liczba osób, mieszkańców uzależnionych od alkoholu,
2) Liczba osób objętych terapią uzależnień od alkoholu finansowaną ze środków GMK, wskaźnik
3) Czas oczekiwania na terapię, ilość miejsc w placówkach leczenia uzależnień, (planowana ilość świadczeń i planowana ilość miejsc.)

CEL OPERACYJNY 2.
WZROST POZIOMU WIEDZY W ZAKRESIE PROFILAKTYKI I TERAPII UZALEŻNIEŃ ORAZ ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE WYSTĘPOWANIA ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH W KONTEKŚCIE UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU I SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Strategia realizacji celu

Kluczowym elementem działań będzie systemowe podejście do problematyki uzależnień, integracja działań instytucji i służb oraz partnerstwo z organizacjami realizującymi zadania własne gminy – mające na celu budowanie sieci współpracujących i wzajemnie uzupełniających się w swoich działaniach instytucji pomagających dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom.

Zadania:

- Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców Marek w zakresie czynników chroniących w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: wykłady, szkolenia, konferencje, kampanie informacyjne.
- Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
- Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących wzmacniania czynników chroniących.
- Wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozaszkolnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
- Wspieranie działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego stylu życia.

Wskaźniki realizacji celu:

1) Liczba dzieci i młodzieży objętych szkoleniami z zakresu profilaktyki uzależnień.
2) Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.
3) Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych.
4) Liczba osób skierowanych do placówek lecznictwa odwykowego.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miejska, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodki Zdrowia, Esculap, Punkt Konsultacyjny, placówki wsparcia dziennego, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, ,	placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, specjaliści, placówki służby zdrowia, policja, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

2.4 AKTYWNOŚC I INTEGRACJA SENIORÓW

Diagnoza

2.4.1 Podstawowe informacje

Pozytywne spojrzenie na proces starzenia się społeczeństw i na starość jako naturalny etap życia człowieka ma bardzo duże znaczenie dla formułowania strategii działań odpowiadających na wyzwania związane z tym obszarem polityki społecznej. Przeciwdziałanie negatywnym stereotypom związanym z wiekiem ma widoczne przełożenie na jakość życia ludzi starszych - ich podmiotowe, równe traktowanie, godność, wolność od przemocy, samorealizację i uzyskiwane wsparcie. W Markach osoby po 60 roku życia stanowią ponad 12% wszystkich mieszkańców.

Struktura wiekowa ludności gminy Marki jest w pewnym sensie potwierdzeniem tej tendencji. W ostatnich latach ma tutaj miejsce wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym kurczeniu się populacji młodszych grup wiekowych. Dane szczegółowe zawiera poniższa tabela.

Tabela 29. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców gminy ogółem	26 579	27 313	27 916
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	3 113	3 260	3 404
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności gminy	11,7%	11,97%	12,2%

Dane Urzędu Miasta Marki

Z analizy danych statystycznych dotyczących sytuacji demograficznej gminy wynika, że systematycznie wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności; w latach 2012-2014 wynosił on odpowiednio: 11,7%, 11,97% i 12,2%.

Pomimo bardzo korzystnej tendencji notowanego w gminie nieprzerwanie dodatniego przyrostu naturalnego, należy także mieć na uwadze malejącą dzietność rodzin, oraz z drugiej strony wydłużający się średni okres życia. Stanowi to dobitne potwierdzenie procesu starzenia się społeczeństwa i jest bardzo niekorzystną przesłanką, a zarazem wyzwaniem dla służb i instytucji realizujących założenia

polityki społecznej. Sytuacja ta wymaga ukierunkowania działań pomocowych w większym stopniu na potrzeby ludzi starszych, aby udzielać odpowiedniego do potrzeb wsparcia – materialnego bądź rzeczowego, ale także zapewnić dostęp do usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz zorganizować różnorodne formy aktywizacji ruchowej, towarzyskiej i kulturalnej.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, należy oczekiwać, że problemy związane z wiekiem będą w kolejnych latach ulegać nasileniu. Osoby starsze są z reguły bardziej narażone na choroby. Wiąże się z tym problem występowania niepełnosprawności i uzależnienia od pomocy innych.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zapytano mieszkańców gminy Marki o problemy, z jakimi borykają się osoby starsze w gminie. W odpowiedzi najczęściej wskazywano symptomatyczne w tym przedziale wieku: samotność, ubóstwo, niezaradność, apatię i choroby. Wynikające z nich społeczne niedomagania i potrzeby to: brak specjalistycznej, geriatrycznej opieki zdrowotnej, „kultowe" już długie kolejki do lekarzy specjalistów; niedostatki w bazie rehabilitacyjnej służby zdrowia; brak domu dziennego pobytu seniorów czy tożsamych placówek, jak dzienne domy samopomocy lub kółka i kluby dla emerytów i rencistów, mogących zwalczyć samotność i apatię; mało rozpowszechniona wśród osób młodych idea wolontariatu – słowem zjawiska, podsumowane przez jednego z ankietowanych jako brak poczucia socjalnego bezpieczeństwa. Symptomatyczny zarazem był jeden z głosów w ankiecie, wskazujący potrzebę upowszechniania wśród seniorów dostępu do internetu oraz idei korzystania z niego.

Natomiast wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób starszych w gminie, ankietowani wskazywali: utworzenie domu dziennego pobytu i pokrewnych placówek, zasadniczą poprawę stanu bazy rehabilitacyjnej, tworzenie oferty oraz ośrodków zajęć rekreacyjnych m.in. dla seniorów, reaktywację kawiarni.

U podstaw tych zabiegów tkwił głos jednego z ankietowanych: sugestia dokładnego określenia skali problemu (ile jest osób starszych, którym niezbędna jest pomoc i wsparcie socjalne) na obszarze gminy i ustalenie form tej pomocy (np. codzienne zakupy, odwiedziny, spacery, rekreacja, itp.). Pomocne byłoby utworzenie w gminie fundacji dla takich działań, połączone z zachętą młodzieży do

zaangażowania się w jej szeregi i do idei wolontariatu.

W kolejnym pytaniu uczestnicy badania ankietowego zostali poproszeni o ocenę realizowanych w gminie działań adresowanych do osób starszych. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Jak Pani / Pan ocenia realizowane w gminie działania adresowane do osób starszych?

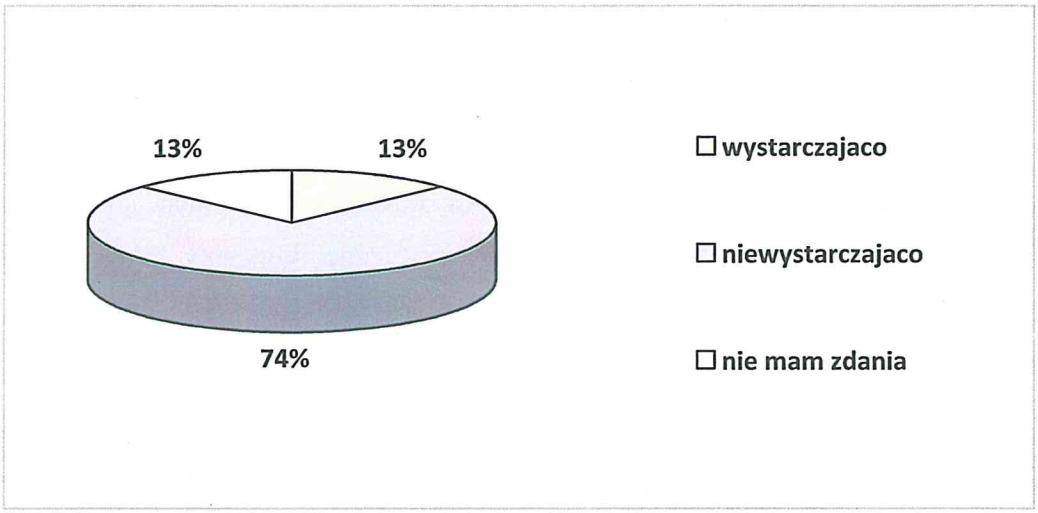

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając realizowane w gminie działania adresowane do osób starszych nikt z uczestników badania nie wskazał oceny bardzo dobrej ani dobrej. Za wystarczające uznało je zaledwie 13% pytanych. Jednocześnie tyle samo osób nie miało zdania na ten temat. Co niepokojące, największa grupa ankietowanych – o skali sięgającej 74% była zdania, że działania te są niewystarczające.

Należy zauważyć, że wśród beneficjentów pomocy społecznej, udzielanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach w 2014 roku było 130 osób w wieku 61-70 lat oraz 120 osób w wieku 71 lat i więcej. Stanowiło to niemały odsetek osób korzystających z pomocy, przekraczający 15 proc. ogólnej liczby.

W ramach swojej działalności OPS świadczył także usługi opiekuńcze. Jest to szczególna forma pomocy kierowana przede wszystkim do osób starszych, chorych i samotnych, które pozbawione są opieki i pomocy ze strony rodziny. Usługi te polegają na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnacji oraz zapewnieniu kontaktu z otoczeniem. Dane na temat tego rodzaju pomocy zawiera poniższa tabela.

Tabela 30. Usługi opiekuńcze przyznane przez OPS w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w postaci usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych	43	35	44
liczba osób w rodzinach	76	68	85

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Zaspokajanie potrzeb społecznych osób starszych jest celem Klubu Seniora, który funkcjonuje przy Mareckim Ośrodku Kultury. W ramach jego działalności organizowane są cotygodniowe imprezy artystyczne, koncerty, filmowe projekcje, spotkania z ciekawymi ludźmi, prelekcje, wieczorki taneczne i bale, konkursy, imprezy okolicznościowe (np. wigilijne, wielkanocne, z okazji Dni Babci i Dziadka, itp.), comiesięczne wyjazdy do warszawskich i okolicznych placówek kulturalnych oraz jedno- lub kilkudniowe wycieczki autokarowe krajoznawcze, wypoczynkowe lub turystyczno-pielgrzymkowe, a także wczasy, m.in. w Darłówku, Karwi, Władysławowie, w Łebie, Krynicy Górskiej.

Rozwój intelektualny oraz pogłębianie wiedzy o świecie zapewnić mają działania w ramach funkcjonującego w MOK Uniwersytetu Seniora. Sprawami i problemami osób starszych zajmują się również miejscowe organizacje pozarządowe, do których zaliczają się m.in. koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów oraz Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

2.4.2 Obszary problemowe

Największym probleme mareckich seniorów jest brak aktywności, samotność oraz niepełnosprawność. Ponadto, emeryci i renciści przede wszystkim ze względu na niskie dochody niepozwalające na zabezpieczenie wszystkich potrzeb, niezaradność w zakresie samoobsługi wynikająca z choroby lub niepełnoprawności, korzystają z różnych form pomocy oferowanej m.in. OPS w Markach. W wyniku analiz stwierdzono brak długofalowej polityki senioralnej, będącej odpowiedzią na przybywanie ludzi starszych wymagających opieki i pomocy osób trzecich.

2.4.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
WSPIERANIE ROZWOJU AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ SENIORÓW

Strategia realizacji celu

Realizacja celu odbywać się będzie w ramach czterech głównych obszarów: wspieranie aktywności edukacyjnej, promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia, budowanie aktywności społecznej promującej integrację międzypokoleniową oraz rozwijanie partycypacji społecznej seniorów. Realizowane działania budować będą aktywność społeczną osób starszych.

Zadania:

- Organizacja i promowanie wolontariatu osób starszych, w tym utworzenie centrum wolontariatu senioralnego.
- Organizacja zajęć edukacyjnych, mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe).
- Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów, publikacje oraz zamieszczanie informacji w prasie.
- Organizacja zajęć sportowych dla seniorów.
- Powołanie Rady Miasta Seniorów.
- Promowanie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności.
- Utworzenie Centum Aktywności Lokalnej którego zadaniem będzie tworzenie warunków dla aktywizacji oraz integracji społecznej osób m.in. w wieku senioralnym, w tym rozwijanie aktywności artystycznej seniorów.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miejska, Zespół Interdyscyplinarny, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówki kultury, placówki służby zdrowia	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, , Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu

1. Liczba uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora.
2. Liczba uczestników/seniorów Centrum Aktywności Lokalnej.
3. Liczba seniorów angażujących się w działalność wolontaryjną.

CEL OPERACYJNY 2.
ZAPEWNIENIE WARUNKÓW MOŻLIWIE PEŁNEGO I ADEKWATNEGO WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH UMOŻLIWIAJĄCEGO FUNKCJONOWANIE W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Strategia realizacji celu

Działania na rzecz osób starszych, których stan zdrowia oraz sytuacja rodzinna nie determinuje konieczności umieszczenia w placówce całodobowej opieki, będą nakierowane na to aby system wsparcia osób starszych umożliwiał tym osobom możliwość jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Zadania:

- Wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia poziomu poczucia bezpieczeństwa osób starszych (np. teleopieki, telemedycyna).
- Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych – świadczonych w miejscu zamieszkania osoby starszej - organizacja elastycznych i różnorodnych form świadczenia usług opiekuńczych, w tym w ramach samopomocy sąsiedzkiej i wolontariatu.
- Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.
- Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
- Zwiększenie dostępu do propozycji Klubu Seniora.
- Utworzenie Dom Dziennego Pobytu.
- Podejmowanie współpracy z kościołem oraz z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych, w tym poprzez organizowanie cyklicznych imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miejska, Urząd	PCPR, PFRON, PUP,DPS,	Budżet samorządowy (gminny,

Miasta, Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki służby zdrowia	ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna,	powiatowy) i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy,fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Poziom wsparcia w formie usług opiekuńczych w Markach
2. Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
3. Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
4. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.

2.5 PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU.

Diagnoza

2.5.1 Podstawowe informacje

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie, w latach 2012-2013 liczba osób bezrobotnych w gminie wzrastała: od 1 200 osób na koniec 2012 roku do 1 335 osób na koniec roku następnego; z końcem 2014 roku odnotowano symptom poprawy: 1 149 zarejestrowanych bezrobotnych. Jednocześnie ulegał wahaniom udział bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym. Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowili mężczyźni, których liczba na koniec kolejnych lat 2012-2014 wyniosła: 648, 737 i 616. Liczba kobiet w analogicznym czasie kształtowała się odpowiednio: 552, 598 oraz 533. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 32. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba bezrobotnych w gminie	1 200	1 335	1 149
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7,19%	7,81%	6,6%
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	552	598	533
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	46%	44,8%	46,4%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie. Filia w Radzyminie.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2012-2014 w powiecie wołomińskim, województwie mazowieckim i w kraju.

Tabela 33. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
stopa bezrobocia w powiecie wołomińskim	15,9%	17,1%	15,8%
stopa bezrobocia w województwie mazowieckim	10,8%	11,1%	9,8%
stopa bezrobocia w kraju	13,4%	13,4%	11,5%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2012-2014 powiat wołomiński charakteryzował się znacznie wyższą w stosunku do województwa mazowieckiego stopą bezrobocia, i stale była ona zarazem wyższa niż w skali całego kraju. W rozpatrywanym okresie, zarówno w powiecie, jak i w województwie poziom bezrobocia ulegał wahaniom Ostatnio zmniejszył się w powiecie z 17,1%. do 15,8%, a w województwie z 11,1% do 9,8%.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku oraz stażu pracy i zawodowej aktywizacji. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2014 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku i aktywizacji zawodowej

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 30 roku życia	242	108	44,63
w tym do 25 roku życia	121	47	38,84
w wieku 31-50 lat	544	287	52,75
powyżej 50 roku życia	363	138	38,02
długotrwale bezrobotne	635	293	46,14
aktywizacja zawodowa	**liczba bezrobotnych**		**udział kobiet (w %)**
	ogółem	**kobiet**	
poprzednio pracujące	927	445	48
dotychczas niepracujące	222	88	39,64

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie. Filia w Radzyminie.

Na koniec 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym 31-50 lat (544 osoby) oraz w przedziale 50+ (363 osoby), co stanowiło odpowiednio 47,35% i 31,59%. Dominujący był zarazem odsetek osób długotrwale bezrobotnych, stanowiący ponad 55,27% tej populacji.

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 31-50 lat (ponad połowa badanych) i do 30 roku życia (44,63%); odsetek kobiet pozostających bez pracy długotrwale był równie wysoki i wynosił 46,14%.

Osób dotąd niepracujących w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie odnotowano na koniec 2014 roku 222, co stanowiło 19,32%.

Analizując sytuację na rynku pracy, warto pamiętać, że w powiecie wołomińskim wskaźniki dotyczące stopy bezrobocia od lat rejestrowane są na poziomach wyraźnie wyższych niż w skali całego województwa mazowieckiego.

Brak zatrudnienia jest więc na tym terenie jednym z najpoważniejszych problemów społecznych. Nie należy przy tym zapominać, że pozostawanie bez pracy

prowadzi do powstawania kolejnych problemów, wśród których bardzo dotkliwie odczuwanym przez doświadczone nim osoby i rodziny jest radykalne obniżenie statusu materialnego. Może to być powodem rozlicznych dysfunkcji, ograniczania udziału w życiu społecznym, utraty możliwości realizowania planów życiowych i rozwoju.

Sytuacja ta wymaga szczególnej uwagi ze strony instytucji pomocowych i służb społecznych, przed którymi stoi niezwykle trudne zadanie w zakresie niwelowania skutków bezrobocia.

2.5.2 Obszary problemowe

W wyniku prac zespołu ds. opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

1. Niskie kompetencje zawodowe i społeczne utrudniające pełnienie ról społecznych i zawodowych, skutkujące brakiem umiejętności poruszania się po rynku pracy.
2. Sposób funkcjonowania społecznego osób bezrobotnych, który nacechowany jest m.in. niskim poziomem aktywności, powstawaniem zobowiązań finansowych, bardzo niskimi lub brakiem kwalifikacji zawodowych, wycofaniem z pełnienia ról społecznych i rodzinnych, uniemożliwia w praktyce aktywność na rynku pracy.

2.5.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB BEZROBOTNYCH

Strategia realizacji celu

Planowane do realizacji zadania kierowane są do najliczniejszej grupy osób bezrobotnych. Są to osoby nie potrafiące samodzielnie poradzić sobie z problemami

utrudniającymi podjęcie pracy. Planuje się realizację zadań dotyczących poprawy funkcjonowania społecznego tych osób jak i podniesienia ich możliwości dla zafunkcjonowania zawodowego. Działania o charakterze aktywizacji społecznej skoncentrowane zostaną na podniesieniu kompetencji osobistych w tym w odniesieniu do pełnionych ról społecznych w rodzinie i pozostałych środowiskach funkcjonowania. Działania o charakterze aktywizacji zawodowej skoncentrowane zostaną na wspieraniu motywacji do poszukiwania pracy oraz podnoszeniu kompetencji w zakresie poruszania się po rynku pracy oraz zawodowych. Zakłada się również podejmowanie działań o charakterze promocyjnym służących wspieraniu społecznej odpowiedzialności biznesu.

Zadania:

- Pozyskiwanie i przekazywanie bezrobotnym ofert pracy.
- Realizacja działań służących popularyzacji postaw przedsiębiorczych wśród osób bezrobotnych.
- Wykorzystanie mechanizmów finansowych wspieranych ze środków UE do aktywizacji osób bezrobotnych.
- Aktywizacja społeczna i zawodowa bezrobotnych w ramach funkcjonującego w Markach Centrum Integracji Społecznej.
- Organizowanie robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych.
- Organizacja Programów reintegracji społecznej i zawodowej służących odpracowaniu zadłużenia przez m. in. dłużników ZUK z tytułu korzystania z mieszkań komunalnych, dłużników funduszu alimentacyjnego.
- Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającej szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia.
- Wdrażanie i realizowanie instrumentów rynku pracy, organizacja poradnictwa indywidualnego i grupowego oraz szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy, a także wydawanie skierowań do zatrudnienia.
- Organizacja szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe osób bezrobotnych.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, CIS, PUP, ZUK, Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Stopa bezrobocia w mieście Marki.
2. Procent osób, które podjęły zatrudnienie w wyniku wydanego skierowania do pracy do liczby zgłoszonych wolnych miejsc pracy.
3. Procent osób bezrobotnych zaktywizowanych zawodowo do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Wołominie poprzez wykorzystanie usług i instrumentów rynku pracy.

CEL OPERACYJNY 2.

REINTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB BEZROBOTNYCH I BIERNYCH ZAWODOWO

Strategia realizacji celu

Planowane do realizacji zadania dotyczą grupy osób bezrobotnych najbardziej oddalonych od rynku pracy i najmniej zmotywowanych do podjęcia zatrudnienia. Planuje się realizację zadań dotyczących głównie zapewnieniu warunków podstawowej egzystencji oraz reintegracji społecznej, w tym: udzielanie pomocy finansowej, obejmowanie pracą socjalną, wsparcie indywidualne i grupowe. Realizacja celu odbywać się będzie również z wykorzystaniem projektów socjalnych i projektów ze środków strukturalnych.

Zadania:

- Wdrożenie narzędzi reintegracji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych w formie Programu Aktywizacja i Integracja – PAI.
- Na wniosek OPS kierowanie przez PUP osób bezrobotnych do objęcia kontraktem socjalnym z ubezpieczeniem i wsparciem realizowanym w OPS.
- Realizacja prac społecznie użytecznych przez osoby bezrobotne.

- Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez OPS.
- Promowanie gminy w celu pozyskania inwestorów.
- Wspieranie rozwoju w gminie podmiotów ekonomii społecznej.
- Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, CIS, PUP, ZUK, Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Procent osób bezrobotnych objętych PAI do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.
2. Procent osób bezrobotnych objętych kontraktem socjalnym ubezpieczeniem do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Wołominie, objętych jednocześnie pomocą OPS.
3. Liczba nowych inwestorów,
4. Liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych.

2.6 Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Diagnoza

2.6.1 Podstawowe informacje

Ubóstwo należy do zjawisk złożonych – niejednoznaczność i wielowymiarowość zjawiska sprawia, że mamy do czynienia z różnymi danymi na temat jego zasięgu oraz zróżnicowania. Na gruncie polskim w analizie zjawiska ubóstwa stosuje się najczęściej dwa podejścia – ubóstwo pojmowane jest w sposób absolutny lub względny (relatywny). W podejściu absolutnym ubogie są te gospodarstwa domowe, które nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe

i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W podejściu relatywnym ubóstwo rozważane jest jako forma nierówności, nadmiernego dystansu między poziomem życia poszczególnych grup ludności: ubogie są te osoby, rodziny, których poziom życia jest znacznie niższy niż pozostałych członków danego społeczeństwa. Problem ubóstwa charakteryzuje jeszcze jedna cecha – niska samoocena perspektywy zmiany sytuacji materialnej. Badania Głównego Urzędu Statystycznego wykazały, że większość gospodarstw domowych, uzyskujących dochody poniżej granicy ubóstwa skrajnego nie przewidywało zmiany swojej sytuacji materialnej w ciągu kolejnych 12 miesięcy (56% gospodarstw). Zmian na gorsze spodziewało się 33% gospodarstw, na lepsze – tylko 11%.

Na potrzeby opracowania niniejszej strategii mieszkańcy Marek poproszeni byli o podanie kategorii osób i grup, które są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

Wykres 7. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym

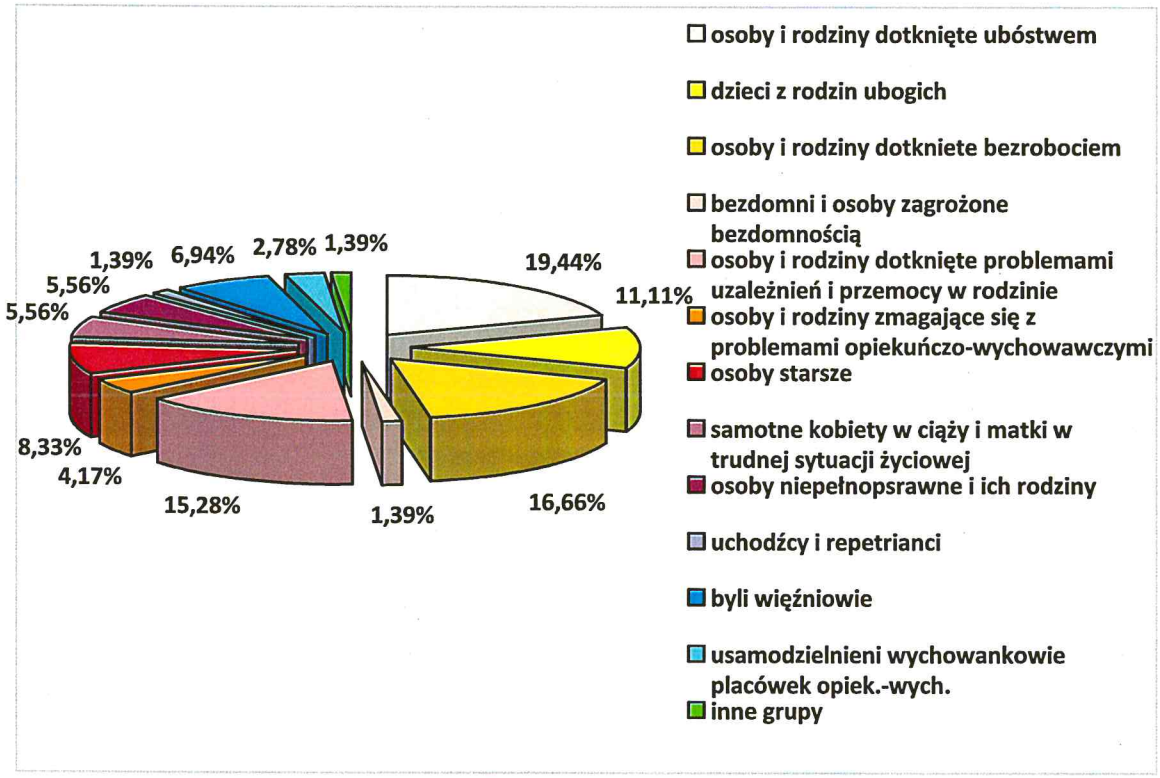

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych (19,44%) stwierdziło, że grupą najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym są osoby i rodziny dotknięte ubóstwem.

Liczne grono wśród ankietowanych stanowili również ci, którzy wskazali na osoby i rodziny dotknięte bezrobociem (16,66%) oraz problemami uzależnień i przemocy w rodzinie (15,28%).

Do często wskazywanych kategorii osób i grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym zaliczono dzieci z rodzin ubogich (11,11%), a w dalszej kolejności również osoby starsze oraz byłych więźniów.

Rzadziej wskazywano kobiety w ciąży i samotne matki w trudnej sytuacji życiowej, osoby niepełnosprawne, osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowalająca. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niezadowalająca?

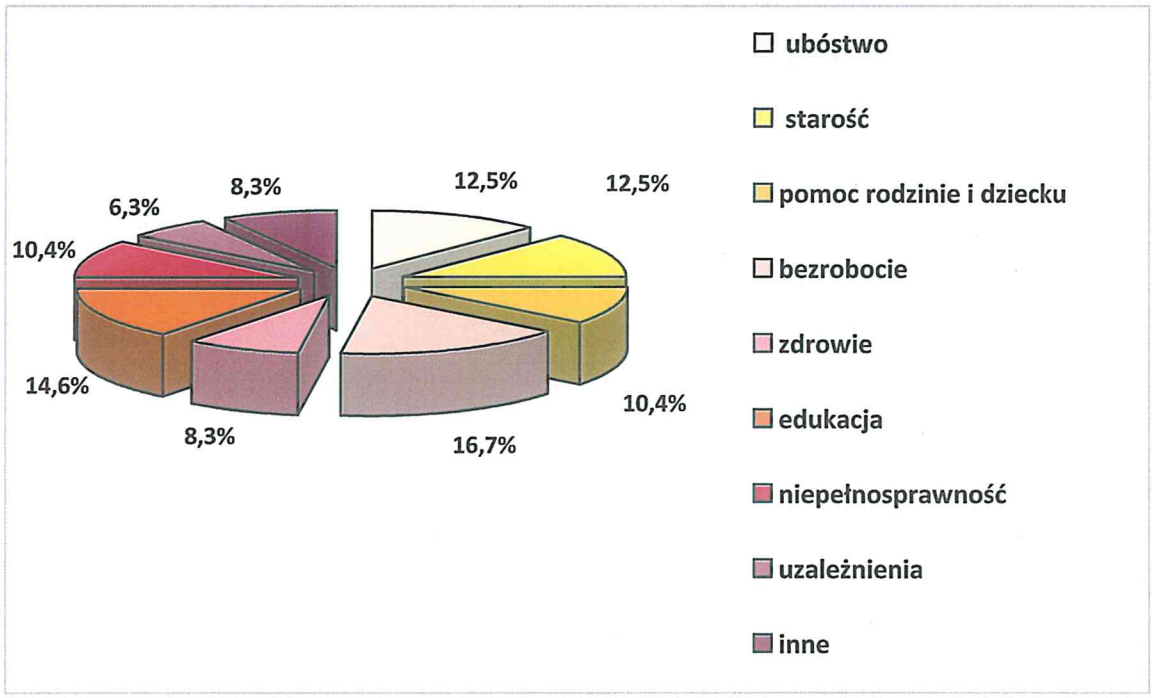

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowalająca przede

wszystkim w takich obszarach, jak: bezrobocie (16,7%) i edukacja (14,6%), a także ubóstwo oraz starość (po 12,5%), pomoc rodzinie i dziecku oraz niepełnosprawność (po 10,4%), zdrowie (8,3%) i uzależnienia (6,3%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani podkreślali rolę właściwie zorganizowanej i przemyślanej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, wskazując na konieczność lepszego rozpoznania problemów rodzin, docierania z ofertą pomocy do wszystkich potrzebujących wsparcia i indywidualnego podchodzenia do każdego problemu, udzielanie pomocy w postaci wsparcia materialnego oraz poradnictwa (zwłaszcza psychologicznego), jak i aktywizacji zawodowej, pomocy w poszukiwaniu pracy.

Szczególny nacisk położyli na potrzebę aktywizowania społeczności do działań na rzecz ludzi potrzebujących pomocy, w tym zwłaszcza dzieci oraz osób starszych. W tym kontekście wskazywano konkretnie na rozwój budownictwa komunalnego w gminie, poprawę dostępu do przedszkoli i zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3, tworzenie jednorodnego programu gminnego dla osób wykluczonych, czy utworzenie w gminie konta do wpłat pieniędzy dla dzieci ubogich – może pod hasłem „Pomagamy sąsiadom". Za równie istotne uznano rozwijanie pomocy i zainteresowań dzieci i młodzieży w ofercie świetlic szkolnych i środowiskowych.

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jego mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. W pierwszej kolejności zaliczono do nich: samorząd gminny, Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły wraz z siecią świetlic, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Caritas i organizacje pozarządowe, Marecki Ośrodek Kultury, placówki służby zdrowia i policję.

Do osiągnięcia trwałego zlikwidowania sytuacji ubóstwa na poziomie indywidualnym, konieczne jest pozyskanie przez osoby i rodziny dochodów z innych źródeł niż świadczenia społeczne. Efekt osiągany jest poprzez udzielanie różnego rodzaju wsparcia o charakterze niematerialnym przez instytucje realizujące zadania w ramach pomocy społecznej oraz wspierania zatrudnienia. Wsparcie to polega na

wprowadzeniu na rynek pracy osób, które mają trudności z samodzielnym znalezieniem w nim miejsca, tworzeniem nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla osób zagrożonych społeczną marginalizacją. Istotną rolę tu pełnią działania Ośrodka Pomocy Społecznej realizowane w ramach udzielanej pracy socjalnej, poradnictwa, wsparcia w formie uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej, zatrudnienia w ramach prac społecznie użytecznych.

2.6.2 Obszary problemowe

W wyniku prac zespołu ds. opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

1. Ograniczona aktywność zawodowa i społeczna – prowadząca wśród osób dorosłych do przyjmowania pozycji społecznej „osoby ubogiej" jako stałej formy funkcjonowania społecznego, a wśród dzieci i młodzieży do wyuczonej bezradności i zjawiska „dziedziczenia biedy".
2. Ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji.

2.6.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
ZAPEWNIENIE MOŻLIWOŚCI SPOŁECZNEGO WŁĄCZENIA OSÓB PRZEZ PODNIESIENIE ICH KOMPETENCJI AKTYWNOŚCIĄ WSPIERANĄ

Strategia realizacji celu

Dla osiągnięcia celu, działania zostaną skoncentrowane na umożliwieniu wyjścia z trudnej sytuacji finansowej osobom i rodzinom za pomocą aktywności wspieranej. Wspieranie polegać będzie na inicjowaniu, ukierunkowaniu i podtrzymywaniu aktywności osób i rodzin dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa, za pomocą

zadań realizowanych przez pracowników socjalnych, w tym pracy socjalnej oraz wsparcie pozamaterialne – usługi. Szczególnie istotną rolę pełnią w tym obszarze pracownicy socjalni. Z pomocą rozwiązań wypracowanych dzięki uczestnictwu Ośrodka Pomocy Społecznej w innowacyjnym projekcie, a także w projektowanej nowelizacji ustawy o pomocy społecznej, dotyczącym rozdzielenia roli pracownika socjalnego w aspekcie administracyjnym (prowadzenie postępowań w sprawie przyznania pomocy) i wspierającym (budowanie profesjonalnej relacji pomocowej) – ukierunkowana praca socjalna pozwoli na skuteczniejsze poszukiwanie zindywidualizowanych rozwiązań wychodzenia z ubóstwa. Podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych beneficjentów pomocy odbywać się będzie z wykorzystaniem obecnie dostępnych usług: usług prac społecznie użytecznych i robót publicznych, Centrum Integracji Społecznej, usług asystenta rodziny, asystenta osoby niepełnosprawnej, wolontariusza, specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi; usług wsparcia w środowisku, w tym w ramach programów aktywności lokalnej, projektów socjalnych. W ramach nowych usług planuje się do realizacji: usługi rodzin wspierających oraz usługi w ramach porozumienia na rzecz wspólnej realizacji Programu Aktywizacja i Integracja – PAI.
Ponieważ działania w zakresie aktywności wpieranej mają na celu podniesienie kompetencji osób i rodzin w obszarach społecznym i zawodowym, przez bezpośredni, ukierunkowany wpływ na pełnione role, dla celów niniejszej strategii proponowany katalog usług zbudowany jest z usług dostępnych w ramach innych dziedzin planowania strategicznego (wspieranie rodziny, promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób niepełnosprawnych).

Zadania:

- Prowadzenie zróżnicowanych form wsparcia pozamaterialnego o charakterze aktywizacji wspieranej, podnoszących kompetencje pełnionych ról, w tym usług dostępnych w ramach prac społecznie użytecznych i robót publicznych; Centrum Integracji Społecznej; Programu Aktywizacja i Integracja; usług asystenta rodziny; usług wsparcia w środowisku, w tym w ramach programów aktywności lokalnej, projektów socjalnych.

- Kształtowanie wzorców współpracy obywatelskiej przez umożliwienie włączenia się w udzielanie pomocy przez osoby prywatne (wolontariat) i organizacje (akcje socjalne).
- Wprowadzenie nowych usług aktywizacji wspieranej w dziedzinie wspieranie rodziny: usługi rodzin wspierających, oraz w dziedzinie reintegracja społeczna i zawodowa usług w ramach Programu Aktywizacja i Integracja.
- Wspieranie przedsięwzięć inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie wdrażania aktywnych form wychodzenia z ubóstwa oraz o charakterze animacyjnym i motywującym do optymalnego wykorzystania istniejącego potencjału środowiska lokalnego w tym wspieranie organizacji pozarządowej prowadzącej CIS.
- Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
CIS, PUP, ZUK, Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	Burmistrz, Rada Miasta, ośrodki wsparcia, pracodawcy, Kościół i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny,, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu

1) Dostęp do wsparcia indywidualnego w formie usług.
2) Wsparcie funkcjonowania społecznego rodzin objętych pomocą społeczną.

CEL OPERACYJNY 2.

ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO SKUTECZNEJ POMOCY W FORMIE WSPARCIA O CHARAKTERZE MATERIALNYM OGRANICZAJĄCEJ ZASIĘG I GŁĘBOKOŚĆ UBÓSTWA PRZY UWZGLĘDNIENIU WSPÓŁUDZIAŁU BENEFICJENTÓW POMOCY W ROZWIĄZYWANIU TRUDNEJ SYTUACJI

Strategia realizacji celu

Działania zostaną skoncentrowane na organizacji dostępu do skutecznej pomocy

o charakterze materialnym, w formie świadczeń wynikających z obowiązujących przepisów prawa oraz na zapewnieniu skali i zakresu pomocy umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób i rodzin, dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa. Dla uzyskania skuteczności udzielanego wsparcia materialnego, konieczne jest wypełnienie założeń ustawowych w zakresie udzielania pomocy finansowej, w szczególności dążenie do udzielania pomocy w wysokości stanowiącej uzupełnienie różnicy pomiędzy dochodem gospodarstwa domowego a kryterium ustawowym. Natomiast w celu zapobiegania ubóstwu skrajnemu, niezbędne jest utrzymanie rozszerzonej grupy docelowej objętej pomocą w formie dożywiania. Na realizację zadań: pomoc w formie zasiłków okresowych i w formie dożywiania, część środków pozyskiwana jest z budżetu państwa.

Zadania:

- Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.
- Poszerzanie zakresu udzielanego wsparcia przez zlecanie w trybie konkursów ofert realizacji zadań organizacjom pozarządowym, w tym zadań nakierowanych na zmniejszenie problemu niedożywienia przez dystrybucję żywności w ramach Europejskiego Programu Pomocy Żywnościowej FEAD.
- Zwiększenie skali pomocy w zakresie dożywiania– zwiększenie wymiaru udzielanej pomocy w formie zasiłków na zakup żywności (urealnienie stawki dziennej).
- Zwiększenie skuteczności pomocy materialnej w formie świadczeń o charakterze wyrównującym dochód do kryteriów ustawowych tj. wyrównanie dochodów wszystkich gospodarstw domowych, którym przyznawana jest pomoc w części obligatoryjnej zasiłku (finansowanej ze środków dotacji) do wysokości kryterium ustawowego.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, Ośrodek Pomocy Społecznej	ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu

1. Skala interwencji w ramach zadań pomocy społecznej w Gminie Miasto Marki.
2. Poziom zaspokojenia potrzeb do wysokości kryteriów ustawowych.

2.7 WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Diagnoza

2.7.1 Podstawowe informacje

Dla potrzeb opracowania Strategii wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i przyjęto że osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej strategii wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie.

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które

najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu. Z uwagi na to, że, jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy wykorzystano dane z ostatniego opublikowanego spisu, który został przeprowadzony w 2002 roku.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego – z publikacji pt. *Podstawowe Informacje ze Spisów Powszechnych 2002 Gmina miejska Marki* – wynika, iż w 2002 roku gminę zamieszkiwało ogółem 1 943 osób niepełnosprawnych. Było wśród nich 1 021 kobiet i 922 mężczyzn. W ramach ogólnej liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w gminie odnotowano 1 479 osób niepełnosprawnych prawnie i 464 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością wynosił 9,6% w ogóle ludności gminy.

Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności osób niepełnosprawnych w gminie oraz wskazanie trendu tych zmian, zawierają dane dotyczące liczby rodzin w gminie, korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach wynika, że w latach 2012-2014 niepełnosprawność była drugim-trzecim, pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w tych rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez OPS w latach 2012-2014.

Tabela 43. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin	290	236	231
liczba osób łącznie w rodzinach	408	403	424

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach.

Należy dodać, że w 2014 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach wypłacił 61 świadczeń (na łączną wartość 56 120 zł) w postaci dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Warto w tym miejscu przytoczyć informacje Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie, dotyczące orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności) wydanych mieszkańcom miasta Marki w latach 2012-2014.

Z danych tych wynika wyraźnie, iż liczba wydanych orzeczeń – tak w klasyfikacji ogólnej, jak i w poszczególnych stopniach niepełnosprawności – systematycznie rośnie z roku na rok, co powinno skłaniać do dokładnej analizy przyczyn takiego stanu rzeczy i próby jego zahamowania. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 44. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014.
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom z gminy do lat 16	40	52	54
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy powyżej 16 roku życia	171	181	231
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	30	44	49
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	109	106	132
\w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	32	31	50

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie.

Osoby niepełnosprawne zamieszkałe w gminie Marki mogą korzystać ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, które dysponuje środkami na dofinansowanie uczestnictwa, wraz z opiekunami, w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, technicznych lub w komunikowaniu się. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby osób niepełnosprawnym z gminy, które w latach 2012-2014 skorzystały z tego wsparcia.

Tabela 45. Wsparcie udzielone przez PCPR niepełnosprawnym mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	378	93	210
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	218	129	98
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	78	49	35

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Markach.

Ponadto osoby niepełnosprawne z gminy oraz powiatu mogą korzystać z pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe. Od strony organizacyjnej wsparciem jest również działalność Związku Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych w Markach.

Oferowane jest także wsparcie w postaci usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dla osób wymagających całodobowej opieki udzielana jest pomoc w postaci umieszczenia w domu pomocy społecznej właściwego typu: dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle somatycznie chorych.

2.7.2 Obszary problemowe

Jednym z najbardziej znaczących problemów osób z niepełnosprawnością jest pozostawanie bez pracy. Osoby niepełnosprawne stanowią szczególną kategorię pracowników, dlatego ustawodawca odmiennie uregulował ich sytuację na rynku pracy poprzez określenie szczególnych uprawnień i obowiązków związanych z ich zatrudnianiem. Postępujący proces starzenia się społeczności Marek, przy uwzględnieniu towarzyszących tej fazie życia deficytów różnego typu, pozwala postawić tezę, że odsetek osób z niepełnosprawnością w Gminie Marki będzie wzrastał

a wraz z nim coraz bardziej aktualne będą wskazane wyżej problemy.

Wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

1. Trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych.
2. Bierność zawodowa osób niepełnosprawnych.

2.7.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.
ZAPEWNIENIE WARUNKÓW SŁUŻĄCYCH MOŻLIWIE PEŁNEJ INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane na integracji osób niepełnosprawnych muszą być komplementarne w trzech płaszczyznach: integracji osobistej (uwzględniającej ograniczenia wynikające z barier osobistych występujących u osób niepełnosprawnych), integracji społecznej oraz integracji funkcjonalnej (ograniczającej bariery funkcjonalne, w różnych aspektach życia). Dla zapewnienia warunków integracji w sferze osobistej szczególne znaczenie ma przezwyciężenie bariery związanej m.in. z niskim poczuciem wartości, ograniczonym poczuciem sprawczości i wpływu na życie oraz poczuciem zależności od innych. Dla zapewnienia integracji społecznej osób niepełnosprawnych konieczne jest zapewnienie warunków dla umożliwienia pełnienia przez nich ról społecznych oraz funkcjonowania w społeczności lokalnej. Integracja na tych dwóch płaszczyznach wiąże się z koniecznością ograniczania i likwidacji barier w komunikowaniu, technicznych i architektonicznych.

Zadania:

- Zapewnienie usług dla osób niepełnosprawnych wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, w ośrodkach wsparcia.
- Zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi.
- Wykorzystanie możliwości organizowania wspierania opiekunów nieformalnych osób niepełnosprawnych.
- Usługi asystenckie świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.
- Pomoc dla osób niepełnosprawnych w formie poradnictwa specjalistycznego.
- Organizowanie integracyjnych przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i sportowym.
- Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych w ramach dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.
- Wspieranie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, barier w komunikowaniu się i barier technicznych.
- Inwentaryzacja zabytków pod kątem dostosowania do potrzeb niepełnosprawnego turysty. Rozwijanie i aktualizowanie informatora oraz serwisów internetowych skierowanych dla osób niepełnosprawnych.
- Organizacja dowozu dzieci i młodzieży do szkół.
- Dofinansowanie kosztów transportu osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie likwidacji barier w tym obszarze.
- Znakowanie ogólnodostępnych miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnością;

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, CIS, PUP, ZUK, Ośrodek Pomocy Społecznej	PUP, ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu

1) Liczba rodzin objętych wsparciem w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi.
2) Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie ze środków PFRON.
3) Liczba publikacji, informacji skierowanych do osób niepełnosprawnych.
4) Liczba zorganizowanych lub dofinansowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym.

CEL OPERACYJNY 2.
AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane zostaną na rozwijaniu systemu wsparcia na rzecz integracji, rehabilitacji zawodowej i wyrównywania szans na rynku pracy osób niepełnosprawnych.

Zadania:

- Rozwijanie serwisów internetowych odnoszących się do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Udział w ogólnopolskiej kampanii „Polska bez barier".
- Realizacja programów umożliwiających edukację, funkcjonowanie na rynku pracy oraz podnoszących kompetencje zawodowe, dla osób w wieku aktywności zawodowej.
- Promocja i działania informacyjne skierowane do pracodawców, zachęcające do zatrudniania osób niepełnosprawnych.
- Przyznawanie pomocy dla osób z niepełnosprawnością w celu podjęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, CIS, PUP, Ośrodek Pomocy Społecznej	PFRON, PUP, ośrodki wsparcia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu:

1) Liczba miejsc w warsztatach terapii zajęciowej na 1 tysiąc mieszkańców.
2) Liczba godzin poradnictwa zawodowego udzielanego osobom niepełnosprawnym.

2.8 REWITALIZACJA SPOŁECZNA

Diagnoza

2.8.1 Podstawowe informacje

Definicja rewitalizacji zawarta w założeniach Narodowego Planu Rewitalizacji 2022, opracowanego przez MIR w 2014 r. to zespół działań prowadzonych kompleksowo, wielowymiarowo, skoordynowanych i skoncentrowanych tematycznie i terytorialnie w celu osiągnięcia założonych przemian w obszarach kryzysowych. Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego polega na znalezieniu dla tych obszarów nowego zastosowania lub przywrócenie ich pierwotnego stanu i funkcji wraz z doprowadzeniem do funkcjonalnego stanu obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Pod pojęciem rewitalizacji społecznej rozumie się wieloletni proces podejmowania spójnych, zintegrowanych działań, związanych z zatrzymaniem rozwoju negatywnych tendencji społecznych, przeciwdziałaniem patologiom i wykluczeniu społecznemu oraz poprawą bezpieczeństwa, inicjowany i koordynowany przez samorząd gminy lub jego jednostki organizacyjne w celu wyprowadzenia ze stanu kryzysowego określonych obszarów miast i gmin. Na terenie Gminy Miasta Marki szczególną rolę nadano procesom rehabilitacji osiedli w zabudowie zabytkowych kamienic, które stanowią jeden z elementów działań rewitalizacyjnych. Celem rehabilitacji jest dostosowanie istniejących obszarów zabudowy do współczesnych wymogów i potrzeb, poprawienie warunków życia mieszkańców oraz podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej poprzez poprawę estetyki i standardu technicznego obiektów budowlanych, wykreowanie przestrzeni publicznych oraz podkreślenie istniejących walorów układu przestrzennego. Na terenie miasta Marki obowiązują dokumenty programowe, zawierające – w sferze zagospodarowania przestrzeni, infrastruktury

technicznej, społeczno-gospodarczej, kulturalnej, a także środowiska naturalnego – wytyczne dla działań rewitalizacyjnych. Najważniejszym dokumentem, wyznaczającym ramy rewitalizacji na terenie Gminy Miasta Marki jest Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Marki, który obecnie pozostaje w fazie projektowania. Przygotowanie do tego procesu zostało poprzedzone Uchwałą nr XXVII/196/2016 Rady Miasta Marki z dnia 26 kwietnia 2016 w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2016 - 2025.

W diagnozie społecznej i procesie kwalifikacji obszarów planowanych do objęcia rewitalizacją społeczną powinno się uwzględnić następujące czynniki:

- w obszarze demografii: wysoki % seniorów, proporcja seniorów do osób młodych i dzieci, poziom migracji;
- w obszarze aktywności zawodowej: stopa bezrobocia ze szczególnym uwzględnieniem bezrobocia osób młodych i osób w wieku 50+;
- w obszarze infrastruktury społecznej: czynniki obniżające standard życia – ograniczony dostęp do dóbr i usług z powodu braku wystarczającej infrastruktury lokalnej lub ze względu na niski status materialny bądź ograniczenia zdrowotne, przeludnienie- mała powierzchnia mieszkalna na osobę, brak infrastruktury czasu wolnego i wypoczynku;
- czynniki w znaczący sposób zaburzające życie społeczne – brak lub rozpad więzi sąsiedzkich i rodzinnych, izolacja społeczna mieszkańców, znacząca liczba osób będących w kolizji z prawem, samotnych i samotnie wychowujących dzieci;
- niski kapitał społeczny - niedziałające organizacje pozarządowe, brak liderów społecznych, przejawów samorządności np. grupy inicjatywne.

Dodatkowo diagnoza społeczna prowadzona w oparciu o opisywane kryteria i czynniki powinna być prowadzona za każdym razem, kiedy podejmowane są decyzje w odniesieniu do planowania:

- nowych osiedli – konieczność zapewnienia adekwatnej infrastruktury społecznej;
- zmian w organizacji i sposobie funkcjonowania znacznej liczby dotychczasowych mieszkańców konkretnego obszaru (np. decyzja o budowie bloków z mieszkaniami komunalnymi, itp.).

Istotnym elementem w planowaniu procesów rewitalizacji społecznej są działania realizowane przez OPS w oparciu o zapisy ustawy o pomocy społecznej (art. 45 pkt. 2), tj. programy aktywności lokalnej (PAL). Programy aktywności lokalnej skierowane są do osób mieszkających na określonej przestrzeni lub do przedstawicieli danej grupy zawodowej lub społecznej (np. niepełnosprawni, dzieci i młodzież, osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze). W ramach Programów rozwijana jest praca socjalna ze społecznością lokalną, z wykorzystaniem modelu Środowiskowej pracy socjalnej i Organizowania Społeczności Lokalnej (OSL). Zgodnie z założeniami działania OSL są adresowane do społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym do podmiotów o charakterze terytorialnym.

Celem programów aktywności lokalnej jest rozbudowa i wspieranie sieci społecznych, wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej mieszkańców, ich aktywizowanie oraz integracja członków społeczności lokalnych, które do tej pory nie podejmowały skutecznych działań samopomocowych, poprawiających wygląd otoczenia, wzajemne relacje i jakość życia. Nacisk położony jest także na rozwój współpracy pomiędzy lokalnymi instytucjami, działającymi na rzecz lokalnych społeczności, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz grup społecznych znajdujących się w mniej korzystnej sytuacji. Zmiana funkcjonowania lokalnych społeczności dokonuje się poprzez rozmaite oddziaływania: edukację społeczną i obywatelską, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców; organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym czy turystycznym oraz inne instrumenty i działania o charakterze integracyjnym i aktywizującym.

Na terenie Marek mamy do czynienia z istnieniem koncentracji grup z problemami na określonych terytoriach. Możemy mówić o miejscach zmarginalizowanych/zdegradowanych wymagających tzw. „humanizacji" do których należą m.in. ul. Barska (tzw. „kamienice"), ul. Wspólna, ul. Małachowskiego, ul. Leopolda Lisa Kuli, Al. Marsz. Piłsudskiego.

2.8.2 Obszary problemowe

W wyniku prac zespołu ds. opracowania Strategii oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

1. Brak funkcjonujących przestrzeni publicznych oraz słaby dostęp do szeroko rozumianych usług publicznych.
2. Niekorzystna sytuacja demograficzna: wysoki wskaźnik średniego wieku, regresja demograficzna, postępujący proces starzenia się mieszkańców, migracja młodzieży.
3. Brak dostosowania działań, programów do zmieniających się lokalnie warunków demograficzno-społeczno-ekonomicznych.
4. Kumulacja problemów w społeczności lokalnej związana z: głębokością wykluczenia, niezdolnością społeczności do pełnienia podstawowych ról społecznych (izolacja społeczna, brak aktywności, negatywny wizerunek społeczności, niska możliwość samoistnej adaptacji do zmian wymiana licznych mieszkańców w związku z nową funkcją obszarów, co utrudnia proces adaptacji tzw. „starych mieszkańców", osiedlanie się głownie osób zagrożonych wykluczeniem z uwagi na „złą sławę miejsca", itp.).
5. Zagrożenie nawarstwieniem problemów społecznych w sytuacji koncentracji grup z problemami na małym terytorium oraz w obszarach nowopowstających osiedli (wykluczenie przestrzenne, utrudniające dostęp do zaspokajania życiowych potrzeb i samodzielnego rozwiązywania problemów, utrudniające przełamanie izolacji społecznej, występowanie konfliktów społecznych angażujących całe grupy.

2.8.3 Cele strategiczne

CEL OPERACYJNY 1.

WZMACNIANIE INTEGRACJI I PARTYCYPACJI CZŁONKÓW LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI POPRZEZ ROZWIJANIE PROGRAMÓW I DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Strategia realizacji celu

Realizacja celu odbywać się będzie z wykorzystaniem projektów opracowywanych jako aplikacja do konkursów związanych z pozyskiwaniem środków unijnych.

Zadania:

- Tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym: edukowanie, aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców społeczności lokalnych (w szczególności społeczności lokalnych zagrożonych wykluczeniem społecznym), przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.
- Inicjowanie i wdrażanie programów aktywności lokalnej w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. mieszkańców budynków socjalnych, zdegradowanych obszarów miasta), realizujących działania animujące, aktywizujące, edukujące, organizowanie sieci działania różnych instytucji.
- Organizowanie społeczności lokalnych (merytoryczne przygotowanie kadry pomocy społecznej do działań OSL).
- Włączenie lokalnych podmiotów w organizację czasu wolnego i przybliżanie mieszkańcom dziedzictwa kulturowego miasta.
- Budowanie tożsamości lokalnej zwłaszcza osób młodych i „przybyszów".
- Tworzenie warunków do rozwijania i utrzymywania relacji sąsiedzkich.
- Edukacja społeczna – budowanie i wzmacnianie postaw partycypacyjnych społeczności, przy udziale mieszkańców, instytucji i organizacji działających na terenie osiedli oraz przedstawicieli świata nauki.
- Realizacja działań profilaktycznych zapobiegających degradacji środowisk i społeczności, w obszarze społecznego ich funkcjonowania.
- Rozwijanie wolontariatu świadczonego na rzecz członków lokalnych społeczności oraz włączanie wolontariatu w procesy przygotowywania dokumentów programowych.

- Zwiększenie liczby obszarów objętych Miejskim programem rewitalizacji, na których są realizowane programy aktywności lokalnej lub inne programy tego typu.
- Opracowanie i aktualizacja map potrzeb społeczności lokalnych objętych programem rehabilitacji zabudowy kamienic oraz lokalnym programem rewitalizacji.
- Opracowywanie nowych dokumentów programowych oraz aktualizowanie obowiązujących programów rewitalizacji.

WDRAŻANIE

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
Burmistrz, Rada Miasta, Urząd Miasta, PUP, ZUK, Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej.	PUP, ośrodki wsparcia, prywatni przedsiębiorcy, pracodawcy i społeczność lokalna.	Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, , Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki realizacji celu

1. Aktywność mieszkańców w zgłaszaniu projektów w ramach budżetu obywatelskiego.
2. Powierzchnia obszarów Marek objętych programami rewitalizacji.

III. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Heurystyka (z greckiego *heurisko* – znajduję) to umiejętność wykrywania nowych faktów oraz znajdowania związków między nimi. Analityczne metody heurystyczne polegają na rozwiązywaniu problemów badawczych poprzez wyszukiwanie istotnych informacji w drodze dyskusji i porządkowanie ich w celu odnalezienia łączących je związków.

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu z całego posiadanego zasobu informacji zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza - przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, który jest podmiotem analizy - obejmuje następujące obszary:

- promocja zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu oraz pomoc społeczną w zakresie ubóstwa,
- wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- wsparcie osób niepełnosprawnych,

Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu oraz pomoc społeczna w zakresie ubóstwa.	
mocne strony	**słabe strony**
• prowadzenie działań służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej • prowadzenie działań na rzecz tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, mogących tworzyć nowe miejsca pracy • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • możliwość skorzystania przez osoby bezrobotne z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • podejmowanie działań służących przeciwdziałaniu ubóstwu • podejmowanie działań służących ograniczeniu zjawiska dziedziczenia biedy • prowadzenie akcji charytatywnych na rzecz ubogich • realizacja programów lub projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • prowadzenie wśród mieszkańców gminy działań uwrażliwiających na problemy osób ubogich • diagnozowanie problemu bezdomności • prowadzenie działań na rzecz zapobiegania bezdomności • możliwość skorzystania przez osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz	• brak motywacji i mobilizacji osób nieaktywnych zawodowo do zmian. • System pomocy społecznej pozwalający na brak aktywności i „życiu na zasiłkach". • Niskie zasoby kadrowe specjalistów tj. doradców zawodowych, trenerów pracy itp.
szanse	**zagrożenia**
• wystarczające rozpoznanie problemu bezrobocia • znajdowanie przez osoby bezrobotne zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej • korzystny wpływ środków finansowych z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) na ograniczanie bezrobocia w gminie • korzystny wpływ oferty organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych na łagodzenie problemów związanych z bezrobociem • włączanie się mieszkańców gminy w działania prowadzone na rzecz ubogich • dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób ubogich • wystarczające rozpoznanie zjawiska bezdomności • nierosnąca liczba osób zagrożonych bezdomnością	• rosnący poziom bezrobocia oraz liczby osób bezrobotnych, których nie udało się zaktywizować • niemalejący poziom bezrobocia wśród osób w wieku 45 lat i więcej oraz wśród kobiet • niewystarczająca wiedza osób bezrobotnych o dostępnych ofertach pracy, wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach zawodowych • postępujące zjawisko ubożenia mieszkańców • niemalejąca skala zjawiska dziedziczenia biedy • niewystarczająca w stosunku do potrzeb skala działań na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemem bezdomności

Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	
mocne strony	**słabe strony**
• prowadzenie analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • zapewnianie rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystentów rodziny • zapewnianie dostępu do poradnictwa specjalistycznego rodzinom wymagającym tej formy wsparcia • funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (np. świetlic środowiskowych) • monitoring zapotrzebowania na opiekę przedszkolną • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz zaspokajania potrzeb młodzieży w zakresie dostępu do szkolnictwa ponadgimnazjalnego • oferowanie uczniom zajęć pozalekcyjnych przez placówki oświatowe • wychodzenie instytucji gminy do dzieci i młodzieży z ofertą spędzania czasu wolnego • możliwość skorzystania przez rodziny, dzieci i młodzież z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży • istnienie kadry przygotowanej do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • prowadzenie poradnictwa i podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • działanie zespołów interdyscyplinarnych • zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia • prowadzenie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie • możliwość skorzystania przez osoby dotknięte przemocą w rodzinie z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz	• brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • nie dysponowanie przez szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów • brak polityki kierowania sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
szanse	**zagrożenia**
• dostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • wystarczający zakres wsparcia asystentów rodziny • możliwość skorzystania z oferty placówek wsparcia dziennego (np. świetlic środowiskowych) przez dzieci i młodzież	• niemalejąca liczba rodzin dysfunkcyjnych • niezaspokajające potrzeb poradnictwo specjalistyczne udzielane rodzinom • niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • nieodpowiadający potrzebom dostęp do opieki

• potrzebujące wsparcia • sytuacja finansowa gminy pozwalająca na utrzymanie i rozwój bazy dydaktycznej szkół podstawowych i gimnazjalnych • rosnące zaangażowanie dzieci i młodzieży w wolontariat • zmniejszenie społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy w rodzinie	• przedszkolnej • nie- zaspokajający potrzeb młodzieży dostęp do szkolnictwa ponadgimnazjalnego • nie- zaspokajająca oczekiwań uczniów i ich rodziców oferta zajęć pozalekcyjnych • niedostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego • niedostosowana do potrzeb oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemami rodzin, dzieci i młodzieży • niewystarczająca liczba osób pracujących w gminie z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • brak wpływu prowadzonego w gminie poradnictwa i podejmowanych interwencji na zmianę zachowań ofiar i sprawców przemocy w rodzinie • rosnąca liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych oraz osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych • rosnąca liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia • niedostosowana do potrzeb gminy działalność organizacji pozarządowych zajmujących się problemami przemocy w rodzinie

Profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii.	
mocne strony	**słabe strony**
• zabezpieczanie dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej • prowadzenie działań na rzecz poszerzenia zakresu świadczeń medycznych • inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego • prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe	• brak diagnozowania problemu spożywania alkoholu i narkotyków przez nieletnich • ograniczenia dostępu do specjalistów w służbie zdrowia, długie oczekiwanie na wizytę u lekarza

• prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie uzależnień wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych • działalność grup lub instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • istnienie kadry przygotowanej do pracy z osobami uzależnionymi • prowadzenie przez placówki oświatowe wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień • możliwość skorzystania przez mieszkańców gminy z oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień • realizowanie w placówkach oświatowych programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • podejmowanie przez jednostki gminne współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym (jak np. policja, prokuratura, sąd) i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia przestępczości • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie • realizowanie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze • zachęcanie mieszkańców do włączania się w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczanie klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń	
szanse	**zagrożenia**
• wystarczający dostęp do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii • wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia wśród mieszkańców gminy • wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy • zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • wzrost świadomości, rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych na temat zagrożeń uzależnieniami • nierosnąca liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki	• niewystarczający zakres świadczeń medycznych • niezadowalające efekty działań terapeutycznych i rehabilitacyjnych w obszarze uzależnień • niezadowalające rezultaty leczenia odwykowego z uzależnień • niewystarczająca liczba osób pracujących w gminie z osobami uzależnionymi • niedostosowana do potrzeb oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień • nierosnące poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy • nierosnący poziom bezpieczeństwa na drodze • niewystarczający zakres obszaru monitoringu

• objęcie pomocą grup i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych wszystkich osób zainteresowanych wsparciem • wzrost świadomości dzieci i młodzieży na temat zagrożeń uzależnieniami • wzrost wśród dzieci i młodzieży świadomości negatywnego wpływu przestępczości na życie społeczne • obserwowane efekty podejmowanych działań na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia przestępczości • zaangażowanie mieszkańców gminy w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczanie klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń	

Aktywność i integracja społeczna seniorów,	
mocne strony	**słabe strony**
• analizowanie sytuacji demograficznej gminy z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców • analizowanie warunków codziennego funkcjonowania osób starszych • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • dysponowanie kadrą pracowników świadczących usługi opiekuńcze osobom starszym • podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi • funkcjonowanie takich formy wsparcia osób starszych, jak: kluby seniora, domy dziennego pobytu • zapewnianie osobom starszym wymagającym całodobowej opieki miejsca w domach pomocy społecznej • działania mające na celu stwarzanie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej	• niewystarczające względem potrzeb działania na rzecz wzmacniania potencjału osób starszych • niewielka oferta spędzania czasu wolnego • brak uwrażliwiania społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych • brak możliwości korzystania osób starszych z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • brak zachęcania mieszkańców do prowadzenia działalności wolontarystycznej na rzecz osób starszych • niewystarczające propagowanie samopomocy sąsiedzkiej • niewystarczający obszar wolontariatu
szanse	**zagrożenia**
• wystarczająca wiedza osób starszych o dostępnych formach pomocy • zasoby gminy umożliwiające wzmacnianie potencjału osób starszych • wystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych dostępność domów pomocy społecznej • dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób starszych	• rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności gminy • wymagające poprawy warunki codziennego funkcjonowania osób starszych • rosnąca liczba osób starszych wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych • ograniczone możliwości uzyskania przez osoby starsze wsparcia ze strony rodzin • niewystarczający dostęp osób starszych do takich form wsparcia, jak kluby seniora, domy dziennego

	• pobytu • niedostosowana do potrzeb i oczekiwań osób starszych oferta spędzania czasu wolnego • niezaspokajające potrzeb osób starszych możliwości kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej • niedostosowana do potrzeb gminy oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób starszych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze w ich codziennym życiu • brak Domu Dziennego Pobytu dla seniorów • brak Domu Pomocy Społecznej

Wsparcie osób niepełnosprawnych,	
mocne strony	**słabe strony**
• działania w zakresie monitorowania liczby orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom gminy • informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • dysponowanie przez gminę kadrą pracowników świadczących opiekę i udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym • działania w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • informowanie przedsiębiorców z gminy o możliwościach refundacji ze środków PFRON kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • prowadzenie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością (nauczanie indywidualne, grupy i klasy integracyjne) • prowadzenie wśród mieszkańców gminy działań zapobiegających marginalizacji i wykluczeniu osób niepełnosprawnych • możliwość korzystania przez osoby niepełnosprawne z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz	• brak domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych • nielikwidowanie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • nieprowadzenie działań na rzecz tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • brak działań zachęcających mieszkańców do prowadzenia działalności wolontarystycznej na rzecz osób niepełnosprawnych • brak środowiskowego Domu Samopomocy
szanse	**zagrożenia**
• posiadanie przez osoby niepełnosprawne wystarczającej wiedzy o przysługujących im	• niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych do usług rehabilitacyjnych

• prawach i dostępnych formach wsparcia • wystarczający dostęp osób z zaburzeniami psychicznymi do specjalistycznych usług opiekuńczych • społeczna akceptacja dla potrzeby likwidacji barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • posiadanie przez przedsiębiorców wystarczającej wiedzy o możliwościach refundacji ze środków PFRON kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • zasoby i możliwości gminy zaspokajające potrzeby w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością • wzrastające w społeczności gminy przekonanie o potrzebie zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym	• niezaspokajająca potrzeby osób niepełnosprawnych liczebność i poziom fachowości kadry świadczącej opiekę i udzielającej wsparcia • niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych do domów dziennego pobytu • niewystarczająca wiedza osób niepełnosprawnych o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • brak podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • niedostosowana do potrzeb gminy oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób niepełnosprawnych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu • potrzeba poprawy stanu chodników i krawężników

IV. PROGNOZA

Konstruowanie długoterminowej kompleksowej prognozy złożonych procesów społecznych jest niezwykle trudne. W ramach strategii rozwiązywania problemów społecznych prognoza obejmuje:

1. kierunki i tendencje zmian problemów i kwestii społecznych w uwzględnionych obszarach polityki społecznej;
2. oczekiwania zmian zasobów instytucjonalnych, kadry i programów;
3. prognozę wpływu czynników zewnętrznych (otoczenie bliższe i dalsze).

Ze względu na złożoność, współwystępowanie i wzajemne oddziaływanie uwzględnionych w prognozie zjawisk i procesów społecznych wskazane tendencje mogą mieć jedynie ogólny charakter.

Punktem odniesienia dla prognozy procesów społecznych w mieście jest prognoza zmian demograficznych. Analiza sytuacji demograficznej wykazała, że w gminie z roku na rok systematycznie rośnie liczba mieszkańców we wszystkich kategoriach demograficznych, w tym także liczba dzieci i młodzieży, jak również osób w najstarszej grupie wiekowej. Dane uzupełnia rokrocznie dodatni przyrost naturalny. Te tendencje uzasadniają stabilną i korzystną prognozę demograficzną dla gminy; oprócz

adresowania usług społecznych do rodzin, dzieci i młodzieży celem ich stałego rozwoju, wynika z nich zarazem potrzeba zapewnienia coraz większej grupie ludzi starszych pomocy. Zwiększenie grupy osób powyżej sześćdziesiątego i znaczne zwiększenie powyżej osiemdziesiątego roku życia będzie miało wpływ na politykę w obszarze ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej. Podobnie w wypadku działań wspierających rozwój kultury fizycznej i sportu. Upowszechnianie kultury fizycznej wśród **osób starszych** sprzyjające utrzymywaniu ich sprawności fizycznej, będzie nowym wyzwaniem w tym obszarze polityki społecznej. Ważnym będzie dostosowanie infrastruktury instytucjonalnej i kadry to tych nowych wyzwań.

Zmiana struktury demograficznej oddziaływać będzie także na cele i działania w pozostałych obszarach polityki społecznej, nie zawsze jednoznacznie związanych z problematyką zmian demograficznych. Dotyczy to polityki w zakresie bezpieczeństwa publicznego gdzie w coraz większym stopniu profilaktyka społeczna będzie musiała być adresowana do starszych grup ludności. Podobnie w zakresie polityki kulturalnej. Kulturalne i rekreacyjne funkcje realizowanych działań powinny uwzględniać demograficzne zmiany w mieście. Także działania organizacji pozarządowych nie tylko powinny w coraz większym stopniu uwzględniać różnorodne potrzeby starszych mieszkańców miasta, lecz także angażować te osoby do aktywnego uczestnictwa w życiu organizacji (np. wolontariat osób starszych).

Kluczowym obszarem polityki społecznej miasta jest **polityka ludnościowa i rodzinna.** Biorąc pod uwagę zewnętrzne uwarunkowania procesów demograficznych, działania w obrębie miasta Marki mogą mieć jedynie ograniczony charakter. Jednak poprzez tworzenie warunków sprzyjających funkcjonowaniu rodzin wielodzietnych, rozbudowie infrastruktury i dobrej lokalizacji przedszkoli czy zapewnieniu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz szeroko rozumianego wsparcia rodziny, można na te procesy korzystnie wpływać.

Należy oczekiwać dalszego pogłębiania się problemów w środowisku dzieci i młodzieży. Tendencja ta ma charakter społeczno-kulturowy. Pojawianie się nowych zagrożeń (np. uzależnienie od Internetu, cyberprzemoc itp.) będzie wymagać realizacji w szkołach nowych programów profilaktycznych. Konieczne będzie dalsze poszerzenie dostępności młodych ludzi do specjalistycznej pomocy terapeutycznej. Z drugiej strony

niezbędne będą działania wspierające uczniów zdolnych. Analiza **sytuacji dziecka** w gminie wykazała, że problemami, które najczęściej dosięgają dzieci, młodzież i ich rodziny, są zaniedbanie przez dom oraz stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej. Poszerzenie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, zapewnienia prawidłowej opieki rodzicielskiej nad dziećmi, dalszego wspierania dzieci pochodzących z rodzin ubogich poprzez zwiększenie pomocy socjalnej i zapewnienie w rodzinach asysty rodzinnej, a także wprowadzenie modelu „rodziny wspierającej" pozwoli na zminimalizowanie rosnącej tendencji rodzin dysfunkcyjnych.

Analiza sytuacji **osób niepełnosprawnych** pozwoliła stwierdzić, że w latach 2012-2014 niepełnosprawność była drugim pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie. Z roku na rok wzrastała liczba orzeczeń o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom gminy Marki przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie. Niezbędne będzie zapewnienie dostępu do leczenia i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Sytuacja na rynku pracy w znacznym stopniu zależeć będzie od sytuacji ekonomicznej w kraju. Problemy na **rynku pracy** przyczyniają się do ubożenia ludności, a nawet prowadzą do wykluczenia społecznego. Analiza struktury bezrobocia w gminie wykazała, że w latach 2012-2014 liczba osób bezrobotnych w gminie ulegała wahaniom, przy czym w analizowanym okresie mężczyźni stale stanowili większość osób bezrobotnych w gminie. Osoby długotrwale bezrobotne stanowiły ponad 55 proc. tej populacji. Prognozuje się, że w wyniku poddania osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie oddziaływaniom zmniejszy się odsetek osób korzystających z pieniężnych świadczeń pomocy, a także zmaleje wskaźnik osób bezrobotnych w mieście Marki.

Problemem związanym między innymi z brakiem pracy i popadaniem w ubóstwo jest eksmisja, która może prowadzić do **bezdomności**. Nie jest ona istotnym problemem gminy, utrzymuje się na niewielkim i wahającym poziomie, o czym świadczy liczba osób, którym przyznano wsparcie w latach 2012-2014.

Wraz z utrzymującą się skalą problemów alkoholowych oraz rozwojem nowych form uzależnień ważny będzie rozwój lecznictwa odwykowego. Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich

niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań, których inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Diagnoza **problemów uzależnień i przemocy w rodzinie** pozwala stwierdzić, że w latach 2012-2014 ulegały wahaniom tak wysokość nakładów finansowych przeznaczonych na walkę z alkoholizmem (z zasadniczym wzrostem odnotowanym w 2013 r.), jak i kwoty przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii, które znacząco wzrosły w 2014 r. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie rosła z roku na rok, tak samo jak powiązana z nimi liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż. Negatywnych opinii w tej sprawie nie wydawano i nie podejmowano decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia.

Przed nowymi wyzwaniami stanie również system pomocy i integracji społecznej w mieście. Zmiany demograficzne oraz skala występowania problemów i kwestii społecznych będą stwarzać potrzebę zmian struktury jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Przede wszystkim w obszarze pracy z osobami niepełnosprawnymi, uzależnionymi, przewlekle chorych oraz rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Należy oczekiwać dalszego przestrzennego różnicowania problemów w obrębie miasta. Wiąże się z tym konieczność przestrzennego opracowywania i realizowania działań. W coraz większym stopniu konieczna będzie aktywizacja społeczności lokalnych i rozwijanie ekonomii społecznej. Niezbędny będzie dalszy rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zmieniające się uwarunkowania działań wymagać będą stałego doskonalenia i specjalizacji kadry systemu pomocy społecznej.

Kluczowym czynnikiem wpływającym na realizację polityki społecznej miasta w najbliższym okresie będzie możliwość pozyskiwania środków unijnych.

V. MISJA

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Marki na lata 2016-2021, jest następująca:

„Gmina Marki zapewnia mieszkańcom warunki rozwoju, zaspokaja ich potrzeby oraz przeciwdziała zjawiskom marginalizacji i wykluczenia społecznego."

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

VII. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Na poziomie Strategii monitoring prowadzony będzie w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji Strategii. Bieżący monitoring pozwoli wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Marki na lata 2016-2021 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach. Działania te będą podejmowane zgodnie ze szczegółowym harmonogramem, ujętym w opracowywanych corocznie planach działań.

Wskazane kierunki działań na rzecz realizacji celów strategicznych powinny nabierać swojej treści praktycznej poprzez formułowanie dla kolejnych okresów wdrożeniowych konkretnych projektów. Projekty te, w części będą formułowane i wdrażane przez podmioty samorządu lokalnego, ale także przez inne podmioty zainteresowane działalnością o charakterze społecznym. W ramach ustalonych działań, w zależności od dostępnych środków oraz zainteresowania podmiotów lokalnych mogą być formułowane różne projekty. Wybór projektów, które powinny

zostać przyjęte do realizacji powinien opierać się na uwzględnieniu następujących kryteriów:

- koszty realizacji, a następnie podtrzymywania i funkcjonowania projektu nieprzekraczające możliwości finansowych miasta – uwzględnić można takie aspekty jak:

- poziom kosztów, jakie musi ponieść miasto na realizację projektów,
- dostępność środków zewnętrznych,
- potencjalne zaangażowanie finansowe i rzeczowe innych podmiotów lokalnych,
- możliwości podtrzymywania projektu na zasadach rynkowych (dotyczy np. projektów z zakresu przedsiębiorczości społecznej),

- adekwatność projektów w stosunku do zidentyfikowanych problemów, a w szczególności zgodność z przyjętymi celami i kierunkami,
- stwarzanie dobrych warunków wyjściowych dla realizacji kolejnych projektów i komplementarność wobec innych projektów,
- społeczna akceptacja projektu, wyrażana przede wszystkim poprzez zaangażowanie mieszkańców w realizację projektu,
- stymulowanie aktywności wielu podmiotów oraz środków będących w ich dyspozycji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych miasta,
- uzyskiwanie dodatkowych efektów wspierających pozytywne procesy społeczno-gospodarczego rozwoju w mieście,
- czas uzyskania efektów z tytułu realizacji projektu (w tym pojawienie się zauważalnych dla społeczności lokalnej efektów cząstkowych, nawet jeżeli ostateczne sfinalizowanie projektu jest odległe).

Reasumując, wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych uzależnione jest od następujących kwestii:

- określanie konkretnych projektów wdrożeniowych,
- zagwarantowanie dostępu do aktualnych i urozmaiconych źródeł informacji o zmianach sytuacji społecznej miasta,
- prowadzenie stałego monitoringu procesu wdrażania oraz wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań determinujących sytuację społeczną w Markach,
- stworzenie systemu stałej współpracy podmiotów lokalnych zajmujących się

problemami społecznymi, reprezentujących sektor samorządowy i pozarządowy, a o ile to możliwe także sektor biznesu,

- koordynowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych z innymi dokumentami lokalnymi, których realizacja wpływa lub wpływać może na sytuację społeczną miasta,
- zapewnienie środków na realizację strategii.

W praktyce należy wykorzystać dwa podstawowe modele wdrażania:
- pierwszy scentralizowany – obejmuje przede wszystkim projekty miejskie,
- drugi – zdecentralizowany – odnosi się główne do partnerskich projektów instytucji bądź osób.

W nawiązaniu do takiego podziału można wyróżnić dwa główne typy działań wdrażających, a mianowicie:

- wdrażanie projektów nawiązujących do celów i działań strategicznych poprzez: aktywności mieszkańców, aktywności instytucji lokalnych, aktywność Miasta,
- działania organizujące wdrażanie strategii, w tym: zmiany organizacyjne w Urzędzie Miasta, zmiany instytucjonalne (tworzenie nowych instytucji, przekształcenie istniejących, kreowanie doraźnych lub trwałych sieci współpracy), przeszkolenie osób wdrażających strategię..

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany, dlatego planuje się utworzyć Zespół ds. Realizacji, Monitoringu i Ewaluacji Strategii. Zespół zostanie powołany zarządzeniem Burmistrza Marek, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej. Zasady działania zespołu zostaną określone zarządzeniem Burmistrza.

Zespół oceniający strategię będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok. Zawartą w nim ocenę skuteczności polityki społecznej

prowadzonej w gminie przekaże Burmistrzowi i Radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

VI. RAMY FINANSOWE

Ustawa o pomocy społecznej (Art. 16b ust. 2 pkt 3 podpunkt c) nakłada obligatoryjny wymóg określenia ram finansowych Strategii. Są one przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 46. Ramy finansowe Strategii w latach 2016-2021

szacunkowa wielkość wydatków (w złotych) w latach:					
2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
14.000.000	14.000.200	14.000.450	14.000.600	14.000.850	15.000.000